

CONTRA

nr 4 2009 (nr 206 från starten) årgång 35 Pris 25:-

**När östra riksdelen gick förlorad
Litauen minns kommunismen
"Tebjudningar" i USA**

**garanterat
politiskt inkorrekt**

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger årligen
ISSN 0347-6472

Copyright Stiftelsen Contra
Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvarig utgivare
Géza Molnár

Adress

Box 8052, 104 20 STOCKHOLM
Telefon 08-720 01 45
E-post redax@contra.nu
Internet hemsida <http://www.contra.nu>
Sluten del endast för prenumeranter:
<http://www.contra.nu/prenumerant/oversikt.html>
Användarnamn och lösenod finns
endast i den tryckta versionen av Contra.

Prenumeration

Minst 175, rekommenderat 250 kronor, per
år. Inbetalas på plusgiro 85 95 89-4 eller
bankgiro 5682-0392.
Finland: Minst 20 euro per år.
Bankgiro Sampo 800018-70846087.

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Molnár
Redaktion: Géza Molnár, C G Holm och
Fredrik Runebert
Övriga medarbetare: Benny H. V. Andersson,
Karl-Göran Bottwyk, Bertil Häggman, Bertil
Lindblom och David Stavenheim samt Chris-
ter Arkefors i Italien, Bertil Wedin i Mellersta
Östern och Allan C. Brownfeld i USA.

Presslagd 2009-08-04
Strands Grafiska, Lindsberg 2009

En litauisk misionär har köpt på sig alla kommunistiska propagandastatyer som tagits bort i Litauen och byggt upp "Stalin World" med taggtråd, vaktorn (på omslagsbilden) och kommunistiska propagandahögtalare. Mitt i den vackra naturen dyker det ena monstret efter det andra upp i jätteformat, främst Lenin, Stalin och Litauens eget svar på Quisling, Vincas Kapsukas.

CONTRA-NYTT

Contras bibliotek

är ett av Sveriges mest omfattande när det gäller kommunismens och socialismens teori och historia. Det står till förfogande för Contraläsarna, till exempel om det gäller att skriva en akademisk uppsats eller varför inte en artikel i Contra. På nätet finns en förteckning över tillgängligt material – både böcker och en omfattande klippsamling samt ett mindre antal ljud- och videokassetter. Du hittar förteckningarna på <http://www.contra.nu/prenumerant/oversikt.html>. För att komma in på sidan behöver Du användarnamn och lösenord. De aktuella hittar Du i rutan här till vänster.

Tyvärr är den förteckning som ligger ute på nätet inte helt uppdaterad. Det finns därför utrymme också för den som vill jobba med uppdatering av själva förteckningen, liksom för den som vill arbeta med arkiveringen av en donation med klipp och dokument, som Contra fick förra året. Är Du intresserad, hör av Dig till redaktionen.

"Visitkort"

om Contras hemsida och "Veckans Contra" bifogas detta nummer av Contra. Tanken är att Du ska använda det för att enkelt ge adressen till personer som Du stöter på och tror kan vara intresserade av Contra. Ha det till hands i plånboken eller handväskan. Och rekvi-rera gärna fler (gratis) från bestallning@contra.nu

Contras verksamhetsberättelse

för 2008 finns nu tillgänglig på hemsidan. Adressen är <http://www.contra.nu/vb08.html>. Det finns också en särskild ekonomisk redogörelse som kan rekvi-ras från Contra av dem som under året gett Contra ett bidrag på minst 500 kronor.

Fler medarbetare

Contras verksamhet bygger på frivilliga medarbetare. Vi behöver vidga "stallet" av medarbetare och hoppas att Du har möjlighet att hjälpa till. Artikelskribenter är alltid välkomna. På redaktionen har vi alltid ett stort antal artikelidéer för bearbetning, men egna uppslag är naturligtvis också välkomna. En dialog med redaktionen är dock aldrig fel innan Du sätter igång arbetet.

Vi behöver också medhjälpare som kan ta tag i åtminstone delar av redigeringsarbetet. Det är ofta ett arbete som sker under viss tidspress, så där krävs att Du kan disponera Din tid med viss frihet i samband med tidskriftsredigeringen. Redigeringen sker med hjälp av redigeringsprogrammet inDesign, vissa kunskaper i detta program och helst även redan tillgång till programmet är en stor fördel. Men låt oss inte avskräcka Dig. Har Du vare sig kunskaper eller program är det något som kan åtgärdas...

Så gick det till när vi förlorade Finland

I år högtidlighålls 200-årsminnet av Sveriges förlust av Finland. I omkring 600 år hade Finland, alltsedan de medeltida så kallade korstågen i östlig riktning, varit en integrerad del av Sverige och kallats östra rikshalvan. Efter Finska kriget 1808–09, som började med att Ryssland angrep Finland utan krigsförklaring, tvingades vi genom den dyraste freden vårt lands historia känner överlämna Finland till ryssarna. Krigets mest kända händelse var den katastrofala svenska förlusten av fästningen Sveaborg vid inloppet till Helsingfors i maj 1808. Mer än ett sekel därefter blev Finland självständigt.

★★★ Upprinnelsen till det för Sverige så skicksedigra Finska kriget 1808–09 står att finna i Tilsit-överenskommelsen i månadsskiftet juni–juli 1807, då Frankrikes kejsare Napoleon Bonaparte – som på goda grunder kan kallas sin tids Hitler minus judeförföljelserna – och Rysslands tsar Alexander I möttes i staden Tilsit i Ostpreussen för att i ett fredsfördrag rita om Europas karta. Mötet skedde på en specialkonstruerad flotta som var förtöjd i floden Njemen.

Napoleons Frankrike befann sig, efter att eftertryckligt ha besekrat Österrike och Preussen, på höjden av sin makt, varför det i beråd varande Ryssland tvingades rätta sig efter den franske envåldshärskarens vilja för att inte bli invaderat. Bara Storbritannien och dess allierade Sverige samt Portugal vägrade envist ansluta sig till det napoleonska kontinentalsystemet. Svensk kung var Gustaf IV Adolf, som avskydde Napoleon av hela sitt hjärta.

Historikern Martin Hårdstedt ger i sin bok *Finska kriget 1808–1809* (Prisma 2006, 388 sidor) följande beskrivning av Tilsitöverenskommelsens följdverkningar (sidorna 11–12):

”Överenskommelsen mellan Napoleon och Alexander stipulerade att om inte Storbritannien kunde tvingas till fred med Frankrike före den 1 december 1807, skulle det neutrala Danmark och de

Illustration av Albert Edelfelt till Runebergs dikt ”Löjtnant Zidén” ur Fänrik Ståls sägner. Zidén leder anfalllet i slaget vid Virta bro.

med britterna allierade staterna tvingas att stänga sina hamnar för brittiska varor och ansluta sig till kontinentalsystemet – den handelsbojkott av brittiska varor som Napoleon påtvingat kontinenten 1806. Danmark, Portugal och Sverige skulle även tvingas att förklara britterna krig. Om någon av dessa stater vägrade samarbeta skulle den betraktas som fiende. Mycket allvarligt för Sverige var det faktum att Danmark skulle tvingas att förklara Sverige krig om grannlandet vägrade underkasta sig kraven. Sverige riskerade då att angripas från flera håll och hamna i en farlig flerfrontssituation.”

tommy.hansson@contra.nu

Eftersom Gustaf IV Adolf nu inte hade en tanke på att rätta sig efter den hatade Napoleons diktat, och eftersom Ryssland genom att godta Frankrikes hegemoni över den europeiska kontinenten gavs fria händer i norra Europa, angrep Ryssland utan krigsförklaring Finland i februari 1808. Ej nog därmed – Sverige hamnade efter hand även i krig med Danmark-Norge, Frankrike och Frankrikes samtliga allierade. Katastrofen stod för dörren.

Den svenska reträtten

Kriget inleddes med att ryssarna klockan fem på morgonen den 21 februari 1808, i stark kyla, överskred den rysk-finska (och därmed även den svenska) gränsen vid Kymmene älv utan någon krigsförklaring. De första stridigheterna ägde rum vid Lill-Abborrfors, då trupper ur Nylands 1. bataljon under befäl av fänrik Hacklin lyckades skjuta ner några ryssar.

De första svenska förlusterna kom när två östnyländska soldater stupade 21 eller 22 februari. Ryssarna hade gått över gränsen vid fem ställen och lyckades på kort tid tränga 15–20 kilometer in i landet.

Förutsättningarna för de båda stridande arméerna var mycket olika. I Finska krigets initialskede satte Ryssland in drygt 20 000 man, under det att den svenska armén endast förfogade över 10–12 000 man. De ryska stridsmännen var dessutom ärrade yrkessoldater som fått rikligt med stridserfarenhet efter att ha deltagit i Napoleonkrigens kontinentala strider åren 1805–07. Den svenska armén bestod däremot mestadels av unga och oerfarna bondpojkar, som bara luktat kruttrök vid de fåtaliga övningstillfällen som bjudits.

I början av kriget flöt det mesta på bra för ryssarna, eftersom de överrumplade försvarsstyrkorna som regel valde reträttens väg i stället för att ge sig i strid mot de till numerären överlägsna ryska trupperna. Den 1 mars anlände general Wilhelm Mauritz Klingspor till Finska armén i Tavastehus efter att ha färdats med häst och släde runt Bottenviken och tog över befälet efter den tillförordnade befälhavaren, general Carl Nathanael af Klercker, dagen därpå. Det beslöts att den reträtt som redan påbörjats skulle fortsätta mot norra Österbotten. Hela tiden rådde extrema vinterförhållanden med som värst temperaturer på mellan 30 och 40 minusgrader.

Finska armén utrymde stad efter stad, och den 22 mars noterade ryssarna en viktig framgång genom att inta Åbo. Södra Finland med undantag för fästningen Sveaborg vid inloppet till Helsingfors var därmed i

ryssarnas händer. Samtidigt fortsatte den svenska armén en på sina håll närmast pankikartad reträtt i nordlig riktning.

Det gällde för svenskarna att våren 1808 även gardera sig för krigshoten mot södra och västra Sverige, varför Gustaf IV Adolf ansåg sig tvungen att avdela två arméer – den södra och den västra – i detta syfte. Följden blev att kriget i Finland inte fick den uppmärksamhet som var nödvändig för att ryssen skulle kunna slås tillbaka. Här hade den svenska huvudarméns och den så kallade Savolaxbrigadens reträtter varit framgångsrika, och i april var de samlade i eller strax utanför Uleåborg.

Svenska framgångar

Hitintills hade striderna mellan ryssar och svenskar i Finland försiggått på lågintensiv nivå, men detta förhållande kom snart att förändras. I mitten av april 1808 kom de första större striderna till stånd vid Ypperi-Pyhäjoki och Siikajoki. En legendarisk rysk befälhavare var i sammanhanget överstelöjtnant Jakov Petrovitj Kulnev, en enligt Runebergs berömda dikt "Kulneff" i *Fänrik Ståls* sägner "äktas folkets man" vilken var

*den främste, där det höggs och stacks
den främste, där det dracks*

Om Kulnev visste skalden även berätta,
*att han kysste och han slog ihjäl
med samma varma själ*

Striderna, där officerarna Georg Carl von Döbeln samt Carl Johan Adlercreutz var mest kända på den svenska sidan, ledde inte till något avgörande men kostade svenskarna en hel del i stupade och sårade. Slaget vid Siikajoki blev visserligen en svensk framgång men reträtten norrut fortsatte likväl. Efter en lyckosam offensiv svensk insats vid Revolax, där endast 30 svenska soldater stupade, utnämndes general Klingspor till fältmarskalk. Han skulle senare få kritik för den brådstörtade reträtten och ersattes hösten 1808 som högste befälhavare i Finland av nämnde Klercker.

Året 1808 fortsatte med för ryssarna föga uppmuntrande händelser. Försöken att infånga den reträtterande svenska armén misslyckades, och de ryska framstötarna i syfte att inta Åland och Gotland blev monumentala fiaskon. På Åland lyckades bondestyrkor under ledning av länsman Erik Arén och pastorsadjunkt Henrik Johan Gummerus i samarbete med en anländande svensk flottstyrka besegra och

Friherre Georg Carl von Döbelns pampiga gravsten på Johannes kyrkogård i Stockholm. (Foto: Tommy Hansson)

tillfångata samtliga ryssar på huvudön och omkringliggande mindre öar. På Gotland hade omkring 1800 invaderande ryssar intet att sätta emot en tillskyndande, överlägsen svensk styrka.

Läget var sedan den första fasen av Finska kriget avslutats våren 1808 ovisst. Ryssarna hade nått framgångar i början men hade därefter drabbats av betydande motgångar, samtidigt som den svenska reträtten fullbordats på ett lyckosamt sätt och fältarmén hade säkrat sin ställning i norra Österbotten. Hårdstedt beskriver situationen så (sidan 73): "På svensk sida började man planera för en motoffensiv. Framtiden var ovisst, men inte hopplös. Våren var på väg och med den kom möjligheter till förstärkningar med soldater och införsel av proviant sjövägen."

Medan de svenska förberedelserna för en motoffensiv pågick var bäst drabbades Sverige emellertid av ett fruktansvärt slag: efter en kort belägring valde den svenske kommandanten, amiral Carl Olof Cronstedt, att överlämna Sveaborg till ryssarna.

Sveaborgs fall

Det svenska fästningsverket Sveaborg (finska Suomenlinna) vid inloppet till Helsingfors hade en nästan mystisk betydelse för den svenska krigsmakten och kallades stundom "Nordens Gibraltar". Det hade

skapats 1748-72 under ledning av Augustin Ehrensvärd och är beläget på Skanslandet, Vargö, Vargskär, Stora öster Svartö, Lilla öster Svartö, Väster Svartö, Långörn samt Lonnan. Sveaborg ansågs vara den viktigaste stödjepunkten i försvaret av Finland, och tanken var att fästningen skulle hålla ut till sista man om så tarvades. Den ryska inställningen var följaktligen att Sveaborg måste erövrats till varje pris.

Den ryske överbefälhavaren i Finland, generalmajor Fredrik Wilhelm von Buxhoevden, hade från första början av fälttåget tänkt ut hur Sveaborg skulle intas. Hans skrev i en promemoria att det gällde "att göra livet på fästningen så odrägligt som möjligt" och att det innanför fästningens murar fanns "oss tillgivna personer". Uppdraget att erövra Sveaborg gick till general Jan Peter van Suchtelen.

Hårdstedt skriver om dennes insatser (sidorna 74, 76): "Han gick in för att minska garnisonens motståndskraft genom punktvis beskjutning i mindre skala kombinerat med olika typer av påtryckningar riktade mot garnisonens ledning. Bland annat spreds felaktiga rykten ut om svenska motgångar, vilket syftade till att hos garnisonen skapa en känsla av att motstånd var meningslöst."

Omkring den 20 mars 1808 var Sveaborg definitivt inneslutet och kontakterna med omgivningen avklippa. Det enda befästningspersonalen kunde göra var att vänta på att islossningen skulle sätta in så att förstärkningar från den västra rikshalvan skulle kunna anlända. Fästningen måste klara av att utstå den ryska anstormningen till åtminstone en bit in i maj månad. Så skulle det nu inte bli. Redan i början av april hade Cronstedt bestämt sig: han skulle förhandla om kapitulation.

"Allt hade sin gång", konstaterar Hårdstedt (sidan 80). "Fästningen föll i ryssarnas händer och mellan den 4 och 6 maj marscherade den svenska garnisonen ut från den. Sveaborgs fall gav inte bara ryssarna det svenska rikets viktigaste och starkaste fästning utan även 110 fartyg av olika storlekar som utgjort Finska eskadern av skärgårdsflottan."

Den svenska garnisonen på Sveaborg uppgick till 6750 man stridande soldater samt ett effektivt artilleri bestående av 734 pjäser av skiftande kalibrar. Den ryska belägringsstyrkan hade som mest 6500 man samt 59 kanoner. Svenskarna hade alltså större resurser än ryssarna såväl personellt som vapenmässigt.

Bristande underhåll

Det har spekulerats mycket i vad som föranledde Cronstedts landsförrädiska kapitulation. Jag lämnar dessa spekulationer därhän och nöjer mig med att konstatera, att efter Sveaborgs fall var kriget praktiskt sett kört för svenskarna. Cronstedt dömdes till döden för förräderi i en krigsrätt vid Finska armén 1809, men målet lades slutligen ner.

Om inte kommandant Cronstedt straffades i juridisk mening har dock eftervärldens dom varit desto hårdare. Runeberg skaldade på följande sätt i dikten "Sveaborg" i *Fänrik Ståls sägner*:

*Tag allt vad mörker finns i grav
och allt vad kval i liv
och bilda dig ett namn därav
och det åt honom giv;
det skall dock väcka mindre sorg
än det han bar på Sveaborg*

Trots Sveaborgs fall kunde kriget fortsätta för de svenska styrkornas del. "Med Sveaborg förlorades visserligen en stor garnison, ett naturligt brohuvud", skriver Martin Hårdstedt (sidan 82), "och även en mycket stor del av den svenska skärgårdsflottan, vilket gav ryssarna sjöherraväldet längs Finlands sydkust, men samtidigt är det inte säkert att kriget avgjordes genom kapitulationen eller ens på slagfältet." I juni 1808 satte den av general Klingspor ledda svenska armén i Finland på allvar igång en motoffensiv enligt kung Gustaf Adolfs modell med större landstigningar utmed kusterna, något som ansågs skulle kunna ge upphov till folkliga resningar mot ryssarna.

Trots att svenska segrar förekom blev motoffensiven ingen succé, och en huvudorsak här till var svårigheterna med underhållet. Den 14 juni fick Klingspor i sitt högkvarter fem mil norr om Gamlekarleby reda på att de ryska trupperna plötsligt hade utrymt staden och inlett en reträtt i sydlig riktning. En möjlighet att befria Österbotten uppenbarade sig nu, men det gällde att agera snabbt. Det fungerade emellertid inte med brödtransporterna till armén, och Klingspors armé blev tvungen att göra halt för att ägna sig åt brödbakning ett antal dagar! Därmed kunde ryssarna slinka ur greppet.

Hårdstedt visar i sin bok att striderna på slagfältet inte var så avgörande för krigets utgång som man tidigare trott; det faller underhållet var en väl så stor, kanske rentav större, orsak till nederlaget. Rys-

Döbeln manar på sina trupper vid Jutas enligt Albert Edelfelts tolkning.

sarna hade liknande svårigheter men inte värre än att de kunde kontrollera dem.

Döbeln vid Jutas

En av de mest omskrivna svenska framgångarna under Finska kriget var slaget vid Jutas, och återigen är det nationalskalden Johan Ludvig Runebergs historiskt inte helt tillförlitliga skildring som gjort att denna händelse vunnit burskap. Vid Jutas vägsäl, där vägen från öster anslöt till kustvägen strax söder om Nykarleby, stod en mindre svensk styrka som hotades av ryssarna. Georg Carl von Döbeln hade tidigare legat sjuk i Vasa men hade nu rest sig ur sängen och ledde sin styrka mot Jutas.

Trupperna under Döbelns befäl uppgick till 1500 man, medan ryssarna under generalmajor Kosatkovskij räknade 2500. Trots denna numerära underlägsenhet lyckades Döbelns manar driva tillbaka fienden med endast fem stupade på minuskontot. Eller som Runeberg väljer att uttrycka det i dikten "Döbeln vid Jutas" i *Fänrik Ståls sägner*:

*Längs linjen hördes snart ett jubel skalla:
'Framåt, framåt till seger eller död!'
En åska var, Standar, din röst för alla,
och gamle Nord slog trumman, att det ljöd,
och ynglingen med barmen sönderskjuten
gick fram på slätten, med hans blod begjuten,
och främst red Döbeln själv med draget svärd.
Och innan kvällen hann sin skugga sända,
var ryska styrkan kastad överända
och räddad Adlercreutz och fri hans färd*

Tack vare segern vid Jutas och Runebergs skaldekonst kunde den förvisso färgstarke friherren Georg Carl von Döbeln gå till hävderna som krigets store hjälte på den svenska sidan. Redan dagen därpå, den 14 september, väntade ett nytt och större slag, denna gång vid Oravais. Efter inledande

svenska framgångar vändes den hägrande segern i ett nederlag som visserligen var betydelsefullt men knappast avgörande för hela kriget. Byn Oravais och dess befolkning drabbades efter striden svårt av ryssarnas härjningar.

Kriget kom att fortgå ytterligare ett år efter nederlaget vid Oravais med både segrar (bland andra i slaget vid Virta bro den 29 oktober 1808), förluster och ett vapenstillstånd innan den slutliga freden kunde signeras av båda parter den 17 september 1809 och Finland därmed blev ett ryskt storfurstendöme. Krigets sista fas hade utkämpats i nordligaste Sverige. Då hade Sverige, den 6 juni samma år, både fått en ny regeringsform och en ny kung i Gustaf IV Adolfs farbror Karl XIII.

Norge svenskt lydrike

Utgången av Finska kriget och förlusten av Finland var förvisso ett svårt trauma för Sverige men blev ändå inte den katastrof som hade kunnat befaras. Vid lantdagen i Borgå i mars 1809 tvingades de finska ständerna visserligen svära tsar Alexander sin trohet men fick samtidigt behålla Gustaf III:s gamla svenska grundlag; denna ägde bestånd ända till 1919.

Den historiske författaren Herman Lindqvist skriver så (*Aftonbladet* den 19 april 2009):

"Svenska fortsatte att vara det officiella språket i Finland ända in på 1860-talet. Tack vare det faktum att administrationen från den svenska tiden fanns kvar, att det fanns lagar, tjänstemän, en fungerande byråkrati, universitet och skolor i Finland, kunde det ryska storfurstendömet Finland fungera från första dagen.

"Finländarna ville ha så små förändringar

som möjligt, därför att varje förändring från det svenska systemet var ett steg in i det ryska systemet, och ryssar ville finländarna absolut inte bli. För tsaren var det viktigt att den finska frågan löstes snabbt, för han förstod att den stora uppgörelsen med Napoleon måste komma snart och då behövdes alla ryska resurser längre söderut. Därför

visade han så stor generositet och flexibilitet mot sina nyerövrade medborgare.”

Det nu i princip halverade svenska riket upplevde efter krigsslutet några år av mer eller mindre kaotiska förhållanden innan den franske marskalken Jean Baptiste Bernadotte, under kungnamnet Karl XIV Johan, tillträdde som svensk monark 1818.

Redan dessförinnan hade marskalk Bernadotte, som svensk general och kronprins, i samband med Napoleonkrigens fredsslut förhandlat sig till att Norge, som plåster på såren efter förlusten av Finland, skulle bli svenskt lydrike.

Men det är en annan historia.

Gustaf IV Adolf blev syndabock för krigsnederlaget

★★★ Finska kriget innebar bland mycket annat också slutet på Gustaf IV Adolfs tid som svensk konung. Efter alla svenska motgångar beslutade en grupp höga officerare och ämbetsmän i början av år 1809 att göra den drygt 30-årige monarken till syndabock och avsätta honom genom en statskupp.

Gustaf Adolf tog tidigt entydig ställning mot Frankrikes kejsare Napoleon Bonaparte och övergav varje tanke på neutralitet i de så kallade Napoleonkrigen. Napoleon var kanske inte älskad i alla skikt i Sverige, men många ansåg att en så kompromisslös hållning som den kungen intog var riskabel för ett numera så betydelselöst och relativt försvarslöst land som Sverige. Detta gällde speciellt efter Tilsitöverenskommelsen, som hade gjort Frankrike och Ryssland till bundsförvanter. Därigenom fick Ryssland under tsar Alexander I fria händer att angripa Finland.

I början av 1809 hade Gustaf IV Adolf ännu inte givit upp hoppet om att återta Finland. Han hade börjat planera för ett nytt fälttåg redan hösten 1808 och tillsatt en finanskommitté för att lösa den ekonomiska biten. Kommittén gick dock emot kungens idéer och dömde ut krigsföretaget, varpå kungen tvingades ge vika och nöja sig med de subsidier som britterna bidrog med. Han avsåg dock att få friska pengar genom en ny krigsskatt.

Kungens motståndare inom regeringsadministration och militär – och de var många – ansåg nu att måttet var rågat och började dra upp ritningarna för en statskupp. Man menade att Gustaf Adolfs utrikespolitik och sätt att sköta kriget var förödande för det svenska riket. Flera kupplaner drogs upp av olika aktörer, bland annat en som gick ut på att mörda kungen, men ingen kom till utförande. Inte förrän överstelöjtnant Georg Adlersparre, som förutom militär också var politiker och skriftställare, grep de kuppbenägnas tyglar blev det handling av.

Adlersparre ställde sig i spetsen för

och därmed anslutades marschen mot Stockholm som skulle säkerställa ordningen i huvudstaden i samband med att konungen avlägsnades från tronen. Långt innan armén nådde fram till Stockholm var emellertid högre officerare och ämbetsmän i färd med att planera kungens avsättande, och den 13 mars arresterades han på Slottet av en liten grupp officerare under ledning av överste Carl Johan Adlercreutz.

Kungen gjorde ett fåfängt försök att komma undan genom att dra sin värja samt fly ut på borggården, men där övermannades han utan att blodvite uppstod. Den ende som försökte bistå honom var en vedhuggare vid namn Bergman. Den 22 mars kunde så Adlersparres armé på ett triumfartat sätt göra sitt intåg i Stockholm.

Martin Hårdstedt skriver följande i *Finska kriget 1808–1809*: ”Problemet för Gustaf IV Adolf var att han inte förstod hur allvarligt hotet var mot honom. Han hade inte förmåga att mobilisera de rojalistiska stämningar som fanns på det sätt som hans far [Gustaf III] hade gjort. I stället resignerade han helt efter kuppen.”

När konungen den 29 mars 1809 abdikerade, var den 36-åriga parenteserna med kungligt envælde, som hade återupprättats med Gustaf III:s oblodiga statskupp 1772, till ända. Den starkt beskurna kungamakten togs nu över av Gustaf Adolfs farbror, den föga kraftfulle Karl XIII. Kungens son, kronprins Gustaf, hindrades från att arva tronen och tvingades sedan leva ute i Europa som ”Prinsen av Vasa”.

Resten av Gustaf IV Adolfs levnad är ett stycke odelad tragik. Efter att ha lämnat Sverige i december 1809 föredrog den nu vordne exkungen ett liv i obemärkthet, något som inte passade drottningen Fredrika av Baden. Deras tidigare så lyckliga äktenskap slutade därför med skilsmässa. Efter ett kringflackande liv i Europa under antagna namn slutade Gustaf Adolf sina dagar vid 59 års ålder på ett värdshus i Sankt Gallen i Schweiz 1837. Han kallade sig då ”överste Gustafsson”. De memoarer han utgav är en intressant om än ganska trist läsning, som delvis uppehåller sig vid några av de triviala kärleksaffärer den exilerade kungen odlade.

Var då konung Gustaf IV Adolf en så fullständigt genomusel, kanske galen, monark som den kungafientliga propagandan ville göra gällande? Nej, definitivt inte. Han var varken galen eller dum och medverkade exempelvis i början av 1800-talet starkt till att den för jordbruket livsviktiga enskiftesreformen kom till stånd. Historikern Christopher O'Regan gör i sin nya bok *I stormens öga* ett lovvärt försök att återupprätta honom.

Det som bäddade för kungens fall var hans stora envishet, för att inte säga halsstarrighet, som hindrade honom både från att anlägga ett nyanserat synsätt på tidens komplicerade internationella frågor, och även från att på ett smidigt sätt umgås med sina nära medarbetare. Det skall samtidigt inskjutas att Gustaf Adolf inte hade någon lätt uppgift, eftersom han konsekvent motarbetades av sin omgivning och de som

stödde honom var alltför svaga. Sitt främsta stöd hade konungen i folkdjupet.

O'Regan visar också att det var ett fatalt missgrepp av Gustaf Adolf att utnämna den kraftlösa och vankelmodige general Klingspor till överbefälhavare i Finland. Genom dennes återkommande reträtter

blev det omöjligt för Finska armén att tillvarata de möjligheter att besegra ryssarna som trots allt fanns.

Den som framförallt bidrog till att bilden av kungen som "galenpanna" vann allmän spridning var den finländske skalden Johan Ludvig Runeberg med sin dikt

"Konungen" i *Fänrik Ståls sägner*, där det sarkastiskt skildras hur Gustaf Adolf inför tre medarbetare klär sig i hjältekonungen Karl XII:s avlagda skrud och därmed tror sig kunna vinna kriget i Finland.

Tommy Hansson

Nationalromantiken – en följd av Finska kriget

★★★ Genom förlusten av den östra rikshalvan, Finland, och störtandet av konung Gustaf IV Adolf demolerades den traditionella och av stormaktstiden präglade svenska självbilden och nationen fann sig i ett chockartat tillstånd. Det medförde bland annat en betydande förändring av samhällets kulturella strömningar. Anders Edwardsson beskriver denna utveckling i sin bok *En annorlunda historia* (Timbro förlag 2009, 435 sidor) på följande sätt:

"Efter alla katastrofer fick nämligen svenskarna tränga djupt in i de historiska dimmorna i jakt på trovärdiga, patriotiska teman. Och i tidstypisk anda kom det tidiga 1800-talets vaga kunskaper om vikingatiden och vurm för bondesamhället att smälta samman med bland annat idylliska minnen om Vasaerans 'folkkungar', Rousseaus 'ädle vilde' och det platoniska konceptet om en förlorad guldålder till en illusion om *den gamla goda tiden*; ett tidevarv när Sverige hade varit befolkat av rakryggade blonda, blåögda vikingar och bastanta odalbönder som stolta odlat sin jord och på tinget deltagit i rikets styre sida vid sida med den rättmätige konungen."

Ett uttryck för, med Edwardssons ord, "denna desperata och starkt idealiserande självidentifieringsprocess" var Götiska förbundet, ett litterärt sällskap som bildades 1811. Sverige skulle, genom ett återställande av "de gamle göters frihetsanda, mannamod och redliga sinne", åter bli en stark och stolt nation igen.

Det skrevs visserligen dikter om Frithiof och Ingeborg och om Hjalmar som satt på sin blomsterklädda kulle och kvad om forntida bragder, men något riktigt "drag i hålet" ville det trots allt inte bli. Det rörde sig snarast om en uppehållande strid under reträtten undan liberalismens och industrialismens framträngande. Edwardsson:

"Mest kom det också att handla om att ge varandra käcka fornordiska smeknamn och sedan under bullriga fylleslag ropa på

hämd mot ryssen natten lång."

Det fanns dock en kulturgestalt som gjorde ordentligt avtryck med sin nationalromantik, och det var Uppsala-professorn och skalden Erik Gustaf Geijer (1783–1847) vilken fram till sitt berömda "avfall" från konservatismen 1838 genom "den historiska skolan" gjorde sitt bästa för att hålla de liberala idéerna stängna. Genom kväden av typ *Manhem*, *Vikingen* och *Odalbonden* frammanade Geijer känslösamt och skickligt en heroiserande bild av ett fornt Sverige, som kunde fungera som idealmodell för frustrerade nationalister.

Geijer var professor i historia i Uppsala och, förutom författare till historiska verk som *Svea rikets hävder* (1825) och *Svenska folkets historia* (1832–36), även lyriker, tonsättare och psalmist. Under tiden som konservativ romantiker var Geijer med och bildade Götiska förbundet och publicerade sig flitigt i dess tidskrift *Iduna*.

En annan inflytelserik, konservativ skönande var Per Daniel Amadeus Atterbom (1790–1855), också han professor i Uppsala (i teoretisk filosofi och estetik) och liksom Geijer medlem av Svenska akademien. Atterbom bekämpade upplysningens idéer bland annat i tidskriften *Phosphoros*. Atterboms storverk inom diktningens område blev *Lycksalighetens ö* 1–2 (1824–27).

Sedan Geijer avfallit från sitt forna synsätt och accepterat den framstormande industrialismen och liberalismen betraktades han som varg i veum av sina forna litterära fränder, icke minst Atterbom. Geijer i sin tur var lika kritisk tillbaka. Under senare delen av sin levnad ägnade sig Atterbom mest åt litteraturforskning och utkom 1841–55 med det klassiska verket *Siare och skaldar*.

En tredje gestalt som måste nämnas i detta sammanhang (men som Edwardsson märkligt nog utelämnar) är Esaias Tegnér (1782–1846), liksom de båda ovannämnda

professor (i Lund i grekiska) och akademiledamot, dessutom utnämnd till biskop i Växjö 1824. Också Tegnér var med och grundade Götiska förbundet 1811 och drog sitt strå till den nationalromantiska stacken genom lyriska verk såsom *Det eviga* (1810), *Svea* (1811) och *Karl XII* (1818). 1825 författade han *Frithiofs saga*, som länge räknades som Sveriges nationalverk.

Mot slutet av sitt liv led Tegnér tidvis av svåra depressioner, "mjältsjuka" som han själv benämnde detta tillstånd.

Framförallt Geijer och Tegnér kom att öva ett icke obetydligt inflytande över det svenska samhället, främst hos hovet under kung Karl XIV Johan som var intresserad av att de liberala tankarna i tiden inte skulle få ett alltför stort inflytande.

Geijer, Tegnér och i något mindre grad Atterbom kom också att bli välkända i folkdjupen i och med att deras verk användes som undervisningslitteratur i skolorna långt in på 1900-talet.

Tommy Hansson

Raka puckar

Manliga chefer

I en omfattande engelsk undersökning bland yrkesverksamma ville man ta reda på vem de anställda ville ha som chef. Resultatet blev att 82 procent av männen ville ha en man som chef, medan 86 procent av kvinnorna ville ha en man som chef. Det är med andra ord helt logiskt att vi har fler manliga än kvinnliga chefer.

Litauen minns kommunismen - och dess offer

De länder som befriades från de kommunistiska oket vid skiftet mellan 1980- och 1990-talen har så här tjugo år senare inrättat museer och minnesmärken över de plågsamma åren. I Contra har vi tidigare berättat om Terrorns Hus i Budapest (nummer 2 2007), och Kommunismuseet i Prag (nummer 2 2002). I det här numret har turen kommit till KGB-museet i Vilnius och den i Litauen alldeles speciella anläggningen "Stalin World" i Druskininkai vid Litauens gräns mot Vitryssland och Polen.

På huvudgatan i Litauens huvudstad Vilnius, Gedimino prospektas, ligger en dystert grå kontorsbyggnad i klassisk stil, alldeles utanför det centrala butiksstråket. Byggnaden ligger på nummer 40, men ingången är från den lilla sidogatan Auku gatvė. Man lägger säkert inte märke till byggnaden om man inte tittar på fundamentets stenar. Där finns namn och år ingraverade på sten efter sten. Flertalet datum är från senare delen av 1940-talet, men det finns också åtskilliga senare årtal.

Namnen är en erinran om de personer som dödades av KGB under de nära femtio åren av sovjetisk ockupation. Många av dem sköts i källaren till just den här byggnaden. Antalet avrättade i byggnadens

källare uppges vara över 700. Det går att besöka det intakta KGB-fängelset, inklusive avrättningskammaren, där märkena efter kulorna fortfarande syns på väggarna. Allt är bevarat som det var när Litauen vann sin självständighet 1991. I källaren passerar Du vaktrummet med sin urmodiga inredning – inte ens vakterna hanterades anständigt i KGBs högkvarter i Vilnius. Längre in kan både vanliga celler och isoleringsceller besiktigas. Liksom de madrasserade celler där förhørsledarna kunde hantera fångarna hur de ville utan att det skulle störa känsliga själar i de övre kontorsplanen av KGB-byggnaden.

Museet sköts av personal med en alldeles speciell bakgrund. Alla har varit

En av de många Lenin-statyerna i "Stalin World". Observera den lilla flickan som står på sockeln.

Minnesmärke över kommunismens offer på Gediminas Prospektas i Vilnius. I bakgrunden KGB-högkvarteret, som idag är museum över folk mordets offer. Personalen består enbart av gamla politiska fångar.

offer för KGB och själva suttit fånglade i byggnaden. Det gör att det är gamla och slitna personer Du möter, personer som Du knappast kan tala med på några andra språk än litauiska och ryska. Men det finns utmärkta ljudguider också på engelska. Och bland litteraturen Du kan köpa i entrén finns även en bok på svenska om den litauiska motståndskampen mot den sovjetiska ockupationen. Tiotusentals litauer slogs mot ockupationsmakten under senare delen av 1940-talet och ända fram till mitten av 1950-talet. Tyvärr fick de inte det stöd de var förtjänta från Väst, främst på grund av att den västerländska underrättelsetjänsten var infiltrerad av agenter som Kim Philby, som förmedlade information om när och var baltiska patrioter var på väg att landstiga. De togs alla om hand av KGB och många tvingades sända falska meddelanden till sina välgörare i Väst, som därmed fick en felaktig uppfattning om hur motståndsrörelsen utvecklades.

Hundratals namn på kommunismens offer är inhuggna i grundstenarna till det gamla KGB-högkvarteret i Vilnius. I byggnadens källare avrättades mer än 700 människor. KGB hade sitt högkvarter där till 1991.

Museet innehåller förutom KGB-fängelset i de gamla slitna kontorslokalerna en utställning med föremål från motståndskampen mot den sovjetiska ockupationen, en riklig samling med foton och dokument, liksom utrustning som användes av KGB.

cg.holm@contra.nu

Det som hände i Litauen (och de andra baltiska staterna) under den sovjetiska ockupationen är ännu okänt för de flesta i vårt land. Trots att det skedde så nära. Här kan Du träffa människor som själva var med. Och betänk att det var så sent som för 18 år sedan som byggnaden användes för sitt ursprungliga syfte!

Gruto Parkas

En helt annan form av minnesmärke finns långt från Vilnius, i de vackra skogarna nära de vitryska och polska gränserna. Där ligger det som populärt kallas "Stalin World" eller mer officiellt "Grutas Parkas". Avståndet från Vilnius är cirka 10 mil och visserligen går det att ta sig dit med buss, men egen bil är definitivt att rekommendera. "Stalin World" byggdes av miljonären Viliumas Malinauskas, som tjänat ihop en förmögenhet i det kapitalistiska Litauen på konserverad svamp. Han satsade en del av sin förmögenhet på att bygga detta minnesmärke över kommunismen. Anläggningen är som sig bör omgärdad av taggtrådsstängsel och vaktorn. Redan vid entrén hälsar boskapsvagnar som använts

sedan. Malinauskas har köpt upp så gott som varenda kommunistisk staty som funnits på offentliga platser i Litauen. Han har fraktat monumenten till Druskininkai och ställt upp dem i sin park. Där finns statyer från så gott som varenda stad av nämnvärd storlek i Litauen. Förutom vissa lokala variationer tycks den genomgående uppsättningen ha varit 1 st Lenin, 1 st Stalin och 1 st Kapsukas (Litauens lokale quisling).

Josef själv i "Stalin World"

Vaktrummet i KGBs fängelse i Vilnius. I bruk till 1991.

”Tebjudningar” – amerikansk skatteprotest

☆☆☆Under april månad protesterade amerikanska gräsrotter mot höga skatter, utgiftskalas, slöseri och bail-outs. Aktiviteterna, som organiserades av bloggare och andra aktivister på nätet, anordnades på fler än 300 ställen fördelade på 50 delstater. Det är inga etablerade partier eller organisationer som har satt igång protesterna, även om många på vänstersidan påstår att det är en högerkonspiration. Krönikören Glenn Harlan Reynolds på The Wall Street Journal menar att det med dagens teknologi inte behövs någon stor organisation för att skapa stora demonstrationer.

Bloggare har stort inflytande i den amerikanska debatten. Det främsta exemplet härpå är bloggarnas roll i avslöjandet att CBS nyhetsankare Dan Rather inför det amerikanska presidentvalet 2004 hade publicerat en förfälskning av ett dokument som skulle ”visa”, att George W. Bush hade särbehandlats positivt i Nationalgardet 1973.

Även i Sverige har bloggvärlden tagit sig ton, men har aldrig lyckats avsätta någon i maktställning. Det närmaste är den nyliberale bloggaren Johan Norberg som fick Cecilia Uddén avstängd en kort tidsperiod för att hon i radions P1-morgon sagt att neutralitetskravet i Public Service inte är så viktigt när man rapporterar från andra länder. I stället har svenska bloggares makt handlat om sakfrågor som FRAs signalspaning, avstängning av fildelare utan föregående rättegång samt lögnerna i Mia-böckerna.

Teknologins möjligheter demonstrerades av demokraten Howard Deans användning av Meetup inför primärvalen 2004 samt Barack Obamas mobilisering av sympatisörer inför valet 2008. Protesterna organiserades av lokala bloggare den 16 februari i Seattle, Washington. Nästa dag arrangerades även aktioner i Denver och Mesa i Arizona. Då föreslog Rick Santelli, talare på CNBC, att fjärde juli skulle bli ett ”Chicago Tea Party”. Förebilden är naturligtvis den förrevolutionära protestaktionen i Boston, som kom att gå till historien som ”The Boston Tea Party”, där förargade bosättare kastade telådor i sjön som en protest mot de höga skatter som britterna tog ut av befolkningen.

Men de arga skattekritikerna ville inte

vänta till juli för att demonstrera sitt missnöje, därför genomfördes demonstrationer i städer från Orlando till Kansas City med tusentals deltagare. Trots att demonstranterna ligger nära det republikanska partiets agenda om sänkta skatter vill inte deltagarna ge det republikanska partiet godkänt eftersom de i åtta år har varit med om att utöka utgifterna och skapat stora budgetunderskott.

Protesterna är inte partipolitiska utan

---

fredrik.runebert@contra

är snarare riktade mot etablissemanget i Washington. Ett exempel på det är, att när den republikanske politikern Michael Steele ville tala under ”Chicago Tea Party”, fick han nobben eftersom arrangemanget syftade till att etablissemanget ska lyssna, inte hålla partital.

Krönikören Glenn Harlan Reynolds på The Wall Street Journal tror att dessa protester kan injicera ny energi för en politik som strävar mot en mindre stat. Kanske kan dessa aktivister revitalisera det repu-

blikanska partiet och återknyta till Ronald Reagans ideologiska arv, där libertarianer och konservativa samsas under samma tak. Alternativt kan denna gräsrotsrörelse utgöra startskottet för ett nytt parti som ersätter det republikanska partiet på samma sätt som det republikanska partiet ersatte det försvagade Whigpartiet 1854.

Ett liknande evenemang i Sverige arrangeras av Skattebetalarna på ”skattefridagen”, då föreningen uppmärksammar hur högt skattetrycket är genom att räkna ut hur många dagar man måste arbeta för att betala årets skatter. Ett liknande uppror har startats av gräsrotter i form av bensin-skatteuppropet. Men det är inget som kan jämföras med den uppslutning som har skett i USA efter att George W. Bush och Barack Obama påbörjade statens bail-outs av banker och fordonsindustri.

Protesterna riktar sig även mot Barack Obamas slöseri av skattepengar via stimulanpaketet på 787 miljarder dollar. Deltagarna oroar sig över det skenande budgetunderskottet samt den ökande statskulden. Och framförallt är de trötta på den stora skattebördan.

HRW tigger pengar i Saudiarabien

★ Enligt uppgifter i tidningen *Arab News* reste en delegation från människorättsorganisationen Human Rights Watch (HRW) i maj under ledning av Sarah Leah Whitson, director vid HRWs division för Mellanöstern och Nordafrika, till Saudiarabien för att samla in pengar bland landets rika till stöd för organisationens arbete för att bekämpa proisraeliska påtryckargrupper i USA, EU och FN.

David Bernstein, professor i juridik vid George Mason University i USA, kritiserade skarpt HRWs tiggargresa i en krönika i *The Wall Street Journals* nätupplaga den 15 juli och framhöll bland annat: ”Slutligen torde några försvara HRW genom att påpeka att det har kritiserat Saudiarabiens meritlista när det gäller mänskliga rättigheter på ett ganska strängt sätt i det förflutna. Poängen med mitt inlägg är emellertid inte att HRW är

pro-saudi, utan att det är maniskt antiisraeliskt.”

HRW-resan för att ragga pengar i Saudiarabien (och även i Förenade arabemiraten) väckte av naturliga skäl även vrede hos den israeliska regeringen. Mark Regev, talesman för premiärminister Benyamin Netanyahu, utlät sig på följande sätt enligt tidningen *Världen idag* den 20 juli: ”En människorättsorganisation som samlar in pengar i Saudiarabien är samma sak som att en kvinnorrättsorganisation skulle be talibanerna om pengar. Varför då inte också samla in pengar i Somalia, Libyen och Nordkorea? För en organisation som hävdar att man erbjuder moralisk ledning, verkar det som om HRW har förlorat sin moraliska kompass.”

Tommy Hansson

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning har i detta nummer sammanställts av Tommy Hansson och C.G. Holm. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är Contras sammanfattning av originalkällan om inte annat markeras med citationstecken.

Kronprinsessparets boende

Den 12 juli gjorde kronprinsessan Victorias fästman, Daniel Westling, debut i den stora världen genom att tillsammans med konung Carl XVI Gustaf, drottning Silvia, fästmön Victoria och blivande svägerskan Madeleine representera kungahuset vid en mottagning för statsbesökande gästen, Sydkoreas president Lee Myung-bak med hustru Kim Yoon-ok, på slottet Solliden på Öland. Enligt *Expressens* hovreporter skötte sig Westling med den äran.

Kronprinsessparet har emellertid inte kunnat undgå kritik sedan konungen givit klartecken för föreningen Victoria–Daniel Westling. Särskilt är paret blivande bostad efter bröllopet nästa sommar, Haga slott vid Brunnsviken i Solna, en nagel i ögat på monarkins fiender. Vänsterpartiledaren Lars Ohly tyckte exempelvis i *Expressen* den 13/7 att Victoria och Daniel skulle "fixa sitt boende själva" i stället för att "få" Haga slott. Ohly talar om "skandal" med mera.

Det bör dock påpekas att kronprinsessparet inte kommer i åtnjutande av Haga slott utan vidare. Det var 1966

som konung Gustaf VI Adolf överlät kungahusets dispositionsrätt till den då socialdemokratiska regeringen. Vad den nuvarande borgerliga regeringen gör nu är bara att i sin tur ge dispositionsrätten tillbaka till kungahuset.

Det skulle dessutom verka något egendomligt om inte rikets blivande regent och hennes utvalda – som efter Victorias tronbestigning förlänas titeln "prinsgemål" – fick ett ståndsmässigt och representativt residens till sitt förfogande.

Islamist stoppades

En söndag i juli var det meningen att den unge islamistiske förkunnaren Anas Khalifa skulle tala på Stora torget i Alingsås. Talet skulle ske i anslutning till firandet av "Muhammeds dag". Khalifa anges i tidningen *Världen idag* vara "känd som en ung, karismatisk och radikal muslim, som bland annat menar att muslimer inte ska umgås med icke-muslimer mer än nödvändigt."

Det planerade talet hängde bland annat samman med att Alingsås i höst ämnar samarbeta med Alingsås muslimska centrum om att avsluta fastemånaden Ramadan med en fest i stadens kulturhus den 25 september.

Talet stoppades emellertid i sista stund sedan Lena Lidén från Kultur- och fritidsförvaltningen i Alingsås avått kommunen från att låta Khalifa tala. I den muslimska

samfälligheten i Alingsås rådde oenighet huruvida Anas Khalifa inbjudits att tala eller ej.

Anglikansk homosexvarning

Två biskopar från den Anglikanska kyrkan i England har i ett brev riktat skarp kritik mot att Svenska kyrkan står i begrepp att omdefiniera äktenskapet till att också omfatta homosexuella.

Det kritiska brevet hade undertecknats av biskoparna Christopher Hill och John Hind som ett svar på ärkebiskop Anders Wejryds information till de kyrkor som ingår i den så kallade Boråsgemenskapen, en ekumenisk gemenskap mellan anglikanska och lutherska kyrkor, om att Svenska kyrkan överväger anta ett "nytt äktenskapsbegrepp."

Det uppges att de båda engelska biskoparna riktade en skarp varning till ärkebiskopen och menade att ett beslut om att öppna äktenskapet för homosexuella kan orsaka splittring mellan de båda kyrkorna. Svenska kyrkans talesman Anders Lindberg ger till tidningen *Världen idag* den 20/7 en undanludande och substanslös kommentar om de anglikanska biskoparnas varning.

Svenska kyrkans nya äktenskapspolicy har väckt starka reaktioner också i Sverige, där såväl biskopar som en före detta ärkebiskop i olika medier uttryckt farhågor för att Svenska kyrkan kan komma att isoleras från den kristna gemenskapen i det övriga Europa.

Lesbiska Brunne ny biskop

En fingervisning om vart Svenska kyrkan är på väg gavs vid den andra omgången av biskopsvalet i Stockholms stift i slutet av maj. Då blev det nämligen klart att stiftsprost Eva Brunne, som lever i ett lesbiskt partnerskap med prästen Gunilla Lindén, av allt att döma kommer att vigas till biskop i Stockholm i november.

Eva Brunne föddes i Skåne 1954 och prästvigdes i Lunds stift 1978. Sedan 2006 är hon stiftsprost i Stockholms stift efter att tidigare ha varit kyrkoherde i Flemingsberg söder om Stockholm. Hon fick 413 röster i andra valomgången mot 365 för kontraktsprost Hans Ulfvebrand. Stockholms nuvarande biskop, Caroline Krook, går i pension efter elva år i ämbetet.

Det skall tilläggas att Svenska kyrkans valprövningsnämnd har att ta ställning till inkomna överklaganden av valprocessen. Om Brunne vigs i november blir hon

Benny Andersson (ABBA) betalade en miljon till Feministiskt Initiativs Europaparlamentsval

Svenska kyrkans första homosexuella biskop.

(Svenska kyrkan på Kungsholmen)

Nokia Siemens levererar till Iran

Nokia Siemens (med utveckling i bland annat Finland, Sverige och Tyskland) levererar utrustning och program för att den iranska regimen ska kunna hålla efter medborgarnas intresse för internet. Systemet gör det möjligt att granska enorma mängder meddelanden och även att samla in och indexera information om enskilda individer. Systemet har utnyttjats efter protesterna mot presidentvalet i början av sommaren. E-post, internettelefoni och liknande analyseras och om vissa sökord förekommer läggs datapaketet för särskild granskning.

(Computer Sweden)

Finansinspektionen slår till

Finansinspektionen som ökar resurserna alltmer (vilket finansieras med högre avgifter på finansföretagen) jagar olaglig insiderhandel och brukar flera gånger i månaden skicka ut pigga pressmeddelanden om att inspektionen anmält misstänkta till åklagare. Det är ofta att sila mygg och svälja kameler. De som gör ett detaljfel på en anmälan eller skickar in blanketten för sent får drakoniska straff, medan inspektionen sällan får fast riktiga brottslingar. Det är ju enklare när det av "brottslingens" egen anmälan framgår att brott begåtts. Finansmannen Staffan Persson är ett typexempel. Han anmälde en laglig insideraffär från sitt skidhotell i Schweiz. På grund av ett tekniskt fel kom bara försättsbladet på faxet fram. Tyvärr brött Persson armen på fyra ställen dagen efter att han gjorde anmälan. Och han följde därför inte upp att han fått bekräftelse på att anmälan inkommit. När han piggnat till efter att ha ätit smärtstillande i flera dagar upptäckte han sitt misstag, men då var det för sent. 300.000 kronor i böter blev det. Persson har överklagat men fått avslag både i länsrätten och kammarrätten.

(E24)

Kampfisk Sten uppäten

En nitisk djurskyddsinspektör från Tierp, Ulla Sobestiansky, övernattade på ett hotell i Eslöv och upptäckte att en fisk hölls i ett olagligt akvarium. Ett akvarium måste hålla minst 40 liter, även om det är en

ensam kampfisk på 5 cm. Fisken hette för övrigt "Sten". Det antydde också att fiskar behöver sällskap för att leva ett naturligt liv. Hotelldirektören Bo Broman skaffade ett större akvarium och fler fiskar. Det blev "Stens" öde. Han blev snabbt uppäten av sina nya kompisar. Det tillhör kampfiskens naturliga beteende, vilket akvariefirman kunde upplysa Broman om (för sent). Djurskyddsinspektören hade ingen aning om saken.

Andra nitiska djurskyddsinspektörer (i Piteå) har krävt att Anders Nordin ska bygga ligghallar åt sina tio jakar. Nordin har skaffat tio jakar för att hålla landskapet öppet. Jakarna brukar röra sig på höglandet i Tibet, där det är både kallt och blåsig. I Piteå hade de hundra hektar att röra sig på. Men även om de är byggda för att klara bergstrakterna i Tibet behöver de ligghallar för att klara vädret i Norrbotten, enligt svenska djurskyddsmyndigheter. I sina hemtrakter kan de möjligen dra sig något neråt under de värsta vinterstormarna, men så fort det blir det minsta varmt ger de sig av uppåt för att komma åt svalka och kyla.

(Magasinet Neo)

Björklund använder skattepengarna

Jan Björklund, folkpartiledare och utbildningsminister, har byggt upp en bild av att han är mycket målinriktad på att skapa en kunskapsorienterad skola. Men i dagens samhälle är det uppenbarligen inte så viktigt att sätta fokus på det viktiga i utbildningspolitiken. Regeringen har tillsatt en särskild "delegation för jämställdhet i skolan" som fått två år på sig att kartlägga kunskapsfältet jämställdhet i skolan, studera lärtilar och språkutveckling med mera. Detta för att "värdegrunden i skolan ska stärkas så att jämställdheten främjas". Dina skattepengar i arbete!

(Regeringens kommittédirektiv 2008:75)

Sverige har de högsta skatterna – fortfarande

Danmark har visserligen gått om Sverige när det gäller att ha hårt skattetryck. Men när det gäller beskattning av inkomster är Sverige fortfarande värst (det finns ju också andra skatter som gör att Danmark toppar den totala skatteligan numer, med hårfin marginal före Sverige). Skattebetalarna har sammanställt skattebelastningen på inkomster i våra grannländer. Sveriges högsta marginalsatt är 57 procent, vilket

inträffar vid 488.000 kronor. Danmark når visserligen upp till 60 procent redan vid 392.000 kronor. Men då ska noteras att det danska socialförsäkringssystemet finansieras med inkomstsatt. Skulle vi lägga på de svenska arbetsgivaravgifterna blir toppskatten inte 57 procent utan straxt över 70 procent.

Så här ser tabellen ut:

	Högsta marginal-skatt	Från komst
Sverige	57%	488'
Belgien	50%	300'
Danmark	60%	392'
Estland	22%	0'
Finland	50%	565'
Frankrike	40%	620'
Irland	42%	298'
Lettland	25%	0'
Litauen	27%	0'
Nederländerna	52%	493'
Norge	40%	824'
Storbritannien	40%	518'
Tyskland	47%	2325'
Österrike	50%	474'
USA	39%	2450'

Gränsen för den högsta marginalsatt anges i tusentals svenska kronor. De tre baltiska länderna har plattsatt, dvs samma sattesats på hela inkomsten

(Sunt Förnuft)

Restauranger och tillstånd

Det är svårt att få serveringstillstånd för alkohol i krog-Sverige. Reglerna är snåriga och tillämpningen ännu snårigare.

Det måste till exempel serveras minst tre varianter av för-, huvud- och efterrätt för att serveringstillstånd ska erbjudas. En pizzeria som bara serverar pizza får därmed normalt avslag. Om man inte har tumme med de kommunala tillståndsmyndigheterna naturligtvis. Stekbord är en viktig ingrediens för att få tillstånd. Vegetariska restauranger, sushiställen med flera saknar stekbord. Därmed blir det avslag. Utom om man har tumme med...

Viktigt är också att krögaren varit skötsam. Det räcker inte med att ha gjort rätt för sig i sina affärer, man måste ha gjort rätt för sig under flera år. Men när man i Flen underkände en krögare 1997 för att han förekommit i brottsregistret och för trafikförseelser 1989 tyckte Alkoholinspektionen att det gick för långt. Men inspektionen hittade ett annat skäl till avslag. Det var en pizzeria som hade alltför liten stekhäll. Pizzaugnen räknas ju inte.

(Affärsvärlden)

UTLANDS-NYTT

Kristna halshöggs i Somalia

Den islamistiska al Shabaab-milisen i Somalia, som kontrollerar stora delar av landets huvudstad Mogadishu, halshöggs den 10 juli sju personer. Avrättningen var, upp gav vittnen, en tillämpning av den strikta tillämpning av den muslimska sharialagstiftningen som förespråkas av den al-Qaida-anknutna terroriströrelsen.

De avrättade angavs vara "kristna" respektive "spioner". Den offentliga bestraffningen omfattade det största antalet avrättade på en gång, även om milisen tidigare genomfört liknande handlingar på områden den kontrollerar.

(Världen idag)

Sanningen om Zelaya

Den 28 juni avsattes Honduras president Manuel Zelaya och deporterades till Costa Rica på order av landets kongress och högsta domstol. Detta utlöste ett ramaskri inom större delen av den internationella samfundligheten, och Zelaya erhöll snabbt stöd från exempelvis FN, EU, OAS, USAs president Barack Obama, Venezuelas president Hugo Chávez, Kubas diktator Raúl Castro samt Sveriges utrikesminister Carl Bildt. Den bisarre Chávez hotade till och med att invadera Honduras.

Endast Israel och Taiwan har uppgetts erkänna den honduranska interimregeringen med Roberto Micheletti som president.

Manuel Zelaya vann i november 2005

knappt presidentvalet i Honduras som representant för det Liberala partiet. Han hade ursprungligen en liberalkonservativ agenda och blev populär genom sitt valöfte att öka på landets polisstyrka till det dubbla, från 9000 till 18 000. Populariteten dalade dock snart, och när han avsattes var det bara omkring 25 procent av Honduras väljarkår som tyckte att han var en bra president. Han stod då långt ut på vänsterkanten och stöddes av Chávez, Castro och andra vänsterinriktade potentater i Latinamerika.

Under sin presidentperiod omvandlade Manuel Zelaya steg för steg Honduras till en auktoritär vänsterdiktatur. Regimkritiska journalister mördades eller tvingades i exil. 2008 riktade the Organization for American States (OAS) kritik mot den regeringscensur som man menade fanns i Honduras.

Den 11 november 2008 offentliggjorde Zelaya sin föresats att hålla en folkomröstning om en grundlagsförändring i samband med de planerade valen den 29 november 2009. Motivet var blott alltför genomskinligt – Zelaya ville försäkra sig om ännu en mandatperiod. Den 24 mars i år utfärdade emellertid Zelaya ett dekret till National Statistic Institute i Honduras om att folkomröstningen skulle hållas redan den 28 juni. Högsta domstolen tillkännagav i det läget att en sådan folkomröstning skulle vara olaglig.

Detta struntade Zelaya i och uppdrog

åt chefen för landets väpnade styrkor, general Romeo Vásquez Velasquez, att bistå honom med att organisera folkomröstningen. Generalen vägrade göra detta eftersom han inte ville bryta mot lagen, varpå han avskedades av Zelaya. Högsta domstolen, kongressen och justitieministern inskräpte ytterligare det olagliga i den planerade folkomröstningen, och i kongressen började ett rättsligt förfarande mot presidenten att diskuteras; samtidigt hölls stora demonstrationer mot Zelaya i huvudstaden Tegucigalpa.

I stället för att ställa Manuel Zelaya inför rätta föredrog dock de styrande myndigheterna att skicka Zelaya i exil i Costa Rica. Det står klart att Manuel Zelaya alls inte är det mönster av demokrati som en stor del av världspinionen velat utmåla honom som. Den romersk-katolska kyrkan i Honduras har fördömt Zelayas handlande och givit sitt stöd till regeringen Micheletti.

Det har rapporterats från Nicaragua att landets president, den förre sandinistledaren och marxisten Manuel Ortega, vill göra likadant som Zelaya, det vill säga skriva om konstitutionen för att kunna klamra sig fast längre vid makten.

Maoisterna bråkar i Nepal

Nyligen utsåg Nepals premiärminister Madhav Kumar Nepal åtta nya ministrar i regeringskabinetten i syfte att bredda regeringsunderlaget. Landets största parti, det maoistiska NKP (m) har dock satt sig på tvären och hotar landets bräckliga demokrati.

Maoisterna, under ledning av den forne gerillakommandanten Pushpa Kamal Dahal ("Prachanda"), har dock startat något som kallas "folkets rörelse" med udden riktad mot regeringen. Dahal, som avgick som premiärminister i maj, är missnöjd med att NKP (m) förlorat i inflytande och fokuserar nu partiets ansträngningar på att skapa konfrontation.

Nepal härjades 1996-2006, efter den enväldiga nepalesiska monarkin, av ett blodigt inbördeskrig som beräknas ha skördat omkring 13 000 dödsoffer. Cirka två miljoner tvingades i landsflykt medan 200 000 nepaleser blev flyktingar i sitt eget land.

Situationen i detta fattiga land, vars 29 miljoner invånare har en per capita-inkomst på 1500 US dollar, förvärrades när kronprins Dipendra 2001 i berusat tillstånd sköt ihjäl elva medlemmar av kungafamiljen,

inklusive kungen och drottningen innan han tog sitt eget liv. Kronprinsens farbror Gyanendra tog då över tronen och avsatte 2002 regeringen, varpå han själv grep regeringsmakten. Detta gav upphov till strider med maoisterna med 4500 dödsoffer som följd. Kung Gyanendra förlorade dock slutligen maktkampen, och 2008 avskaffades monarkin i Nepal.

Maoistiska NKP (m) blev största parti med 30,5 procent av rösterna i de första demokratiska parlamentsvalen, men ser nu alltså sin makt minska. Internationella medlingsförsök har gjorts i regi av Universal Peace Federation, men det är i nuläget oklart åt vilket håll landet går.

60 procent av den ekonomiska utvecklingen i Nepal härrör från utlandsbiståndet, som också svarar för 28 procent av landets statsbudget.

Turbulens i Nordkorea

Från kinesiska källor har uppgivits att nära medarbetare till Kim Jong-an, tredje son till Nordkoreas diktator Kim Jong-il och officiellt dennes ”tronarvinge”, planerat mörda den äldre brodern Kim Jong-nam som är bosatt i Macao. Kim Jong-nam skulle enligt planen mördas sedan först hans närmaste medarbetare i Nordkorea bragts om livet.

Attentatsplanerna gick dock om intet sedan kineserna fått nys om saken och krävt att Nordkorea skulle avblåsa mordplanerna. Kina skall ha sänt iväg officerare från militären och underrättelsetjänsten till Macao med uppgift att föra Kim Jong-nam till en säker plats. Den senare, Kim Jong-ils äldste son, har för sin del förklarat att han inte är intresserad av politik och därför inte aspirerar på presidentposten.

Röda Kina har länge varit Nordkoreas enda allierade, men har intagit en kritisk attityd till den nordkoreanska regeringens strävan att utveckla kärnvapen samt Kim Jong-ils nyckfulla politik. Kim har på sistone bland annat hotat att attackera grannen Sydkorea under dess konservativa president Lee Myung-bak.

För att understryka turbulensen i Nordkorea har det på sistone publicerats bilder på ”den käre ledaren” Kim Jong-il som vittnar om betydande hälsoproblem. Sydkoreanska källor menar att han lider av cancer i bukspottskörteln. Nordkorea uppges i sammanhanget vilja importera en sofistikerad helikopter med uppgift att föra Kim Jong-il akut till sjukvård om så skulle behövas.

”Varmisterna” laddar upp

Som bekant innehar Sverige under det innevarande halvåret ordförandeskapet inom EU. Regeringen Reinfeldts ordförandeskap, är det tänkt, skall krönas med ett kraftfullt agerande vid det stora klimatmöte som planeras hållas i Köpenhamn i december. Händelseutvecklingen under senare tid visar att ”varmisterna” – det vill säga de som hävdar att jordens marginellt stigande temperaturer är en följd av mänsklig påverkan – inte skyr några medel för att få igenom sin agenda.

Således hindrades den kanadensiske forskaren dr. Mitchell Taylor, av många ansedd som världens ledande isbjörnsforskare, från att delta i ett möte i juni arrangerat av the Polar Bear Specialist Group (PBSG). Orsaken till att Taylor stoppades var att denne inte ansluter sig till den gängse normen att människan bär ansvaret för den globala uppvärmningen. Han tillhörde exempelvis den grupp om 500 forskare som undertecknade den så kallade Manhattandeklarationen, som tillbakavisar tesen om att det är koldioxidutsläpp som orsakat det mildare klimatet och i stället gör gällande att solens strålar i kombination med ändrade havsströmmar bär ansvaret.

Dr. Mitchell Taylor har studerat isbjörnarnas liv och leverne i Kanada och Arktisområdet i 30 års tid och hävdar, tvärtemot den politiskt korrekta uppfattningen, att de flesta isbjörnspopulationer faktiskt ökat i antal och inte alls är hotade. Taylor förnekar inte att Arktis varit föremål för uppvärmning de senaste tre decennierna, men att denna klimatförändring beror på varma havsströmmar från Stilla havet samt starka vindar som blåser in från Berings hav.

Enligt Christopher Booker på den brittiska tidningen *The Daily Telegraph*s nätupplaga är PBSGs möte i Köpenhamn ett exempel på ”det jämna duggande av evenemang avsedda att väcka alarm inför slutspurten till FN:s stora konferens om klimatförändring i Köpenhamn i december.” Isbjörnarna skall framställas som så gott som utrotade trots att ledande forskning visar på motsatsen.

Booker menar rentav att världsklimatet sedan 2007 genomgått en avkylning. Ett tecken härpå är att skördarna på många håll i världen försämrats på grund av kallare temperaturer.

Monarki i Georgien?

I Georgien finns det krafter som vill införa monarki i landet. Om detta berättar Björn

Tarras-Wahlberg, generalsekreterare i World Tax Payers Associations med säte i Genève, i det monarkistiska magasinet *Queen* (5/2009). Tarras-Wahlberg var inbjuden till bröllopet mellan prins Davit Bagrationi och prinsessan Anna Bagrationi Gruzinsky i Tbilisi och framhåller i artikeln:

”Man kan inte nog förvånas; först skaffar man sig politisk frihet genom att bryta sig loss från Sovjet, sedan skaffar man sig ekonomisk frihet genom att införa en platt inkomstskatt på låga 12 procent för alla (bravo!). Och nu vill man ta ett stort kliv för att återinföra monarki efter drygt 200 år. Helt otroligt för oss många monarkister som har trott att antalet kungahus skulle minska – inte tvärtom!”

Georgien införde kristendomen redan på 300-talet. Ätten Bagrationi ärvde kungatronen år 1089, och det är ättlingar i rakt nedstigande led som nu åter siktar på att återinföra monarki. Pådrivande i denna strävan är den ortodoxa kyrkans patriark samt det kristdemokratiska partiet.

”Birthers”...

kallas de amerikaner som ser en konspirationsteori bakom förhållandet att president Barack Obama vägrat att visa upp sin födelseattest (”birth certificate”). Med en kenyansk far och en amerikansk mor uppfyller han Konstitutionens villkor om att vara en ”natural born citizen” endast om han verkligen är född i USA (inte om han vore född i Kenya). Obamas motkandidat John McCain visade upp sin födelseattest (han var född på ett militärsjukhus i Panamakanal-zonen, så det fanns en del som ifrågasatt också hans rätt att kandidera). Obama annonserades under ”födde” i två Honolulu-tidningar, men det står inte var han föddes. Han har visat upp ett ”certification of live birth”, där det emellertid inte heller framgår var han är född. Särskilt med tanke på att Obama lovat att vara öppen och ”transparent” och kritiserat sin företrädare för hemlighetsmakeri, är det anmärkningsvärt att han inte släpper originalet. Han släpper inte heller handlingar från sina gamla lärosäten, Occidental College, Columbia och Harvard. Bush, Al Gore och John Kerry släppte alla motsvarande dokument. Det finns inget som talar för att Obama skulle vara född någon annanstans än i Honolulu, men vägran att släppa handlingarna göder konspirationsteoretikerna – en variant är att han finansierat studierna med stipendier enbart avsedda för utlänningar.

Visst hade Saddam massförstörelsevapen!

General Georges Sada var en av Saddam Husseins högst rankade generaler och en av hans mest aktade militära rådgivare. Han var dessutom osedvanligt frispråkig samt presbyterianskt kristen. I sin bok *Saddams hemligheter* (Saddam's Secrets) ger general Sada en osminkad bild av exempelvis de massförstörelsevapen Saddam faktiskt förfogade över, Saddams planer på att angripa Israel samt planerna på att ta makten över arabvärlden.

★★★ General Georges Sada var under sin militära karriär involverad i utförandet eller planerandet av strategiska operationer under tre krig: Sexdagarskriget 1967, Oktoberkriget 1973 samt ett föga känt angrepp som Iraks diktator Saddam Hussein ville att flygvapnet – där Sada tjänstgjorde – skulle utföra mot Israel 1990. I boken *Saddams hemligheter* (Saddam's Secrets), Livets ords förlag 2006, redogör Sada för sin minst sagt anmärkningsvärda bana i Saddams Irak. Vissa av hans avslöjanden är sensationella.

Sada är mycket kritisk till den USA-dominerade koalitionen agerande i Kriget i Persiska viken 1991. Efter att ha krossat allt motstånd stod man inför möjligheten att inta Bagdad och störta Saddams förtryckarregim. I stället valde man att dra sig tillbaka vilket skulle komma att kräva otaliga liv.

Baathpartiet och Saddam

En karriär inom det irakiska flygvapnet föll sig som en naturlig sak för Georges Sada, vars far på sin tid hade tjänstgjort inom det brittiska flygvapnet under mer än 30 års tid. Under sitt sista år i gymnasiet ansökte unge Sada till flygstridsskolan och blev antagen som kadett 1958. Innan lektionerna hann börja skakades dock Irak av en militärkupp, i vilken kung Feisal II störtades och makten övertogs av general Abdel Karim Qassem. Året därpå ledde Saddam Hussein ett misslyckat kuppförslag mot Qassem.

Militärkuppen medförde att den irakiska utrikespolitiken genomgick en radikal kursändring. I stället för att, som tidigare,

Georges Sadas bok Saddams hemligheter ger en skrämmande bild av Saddams Husseins planer.

utbildas vid flygskolor i USA och/eller England fick Iraks unga stridsflygaraspiranter, inklusive Sada, nu resa till Sovjetunionen för att genomgå utbildning.

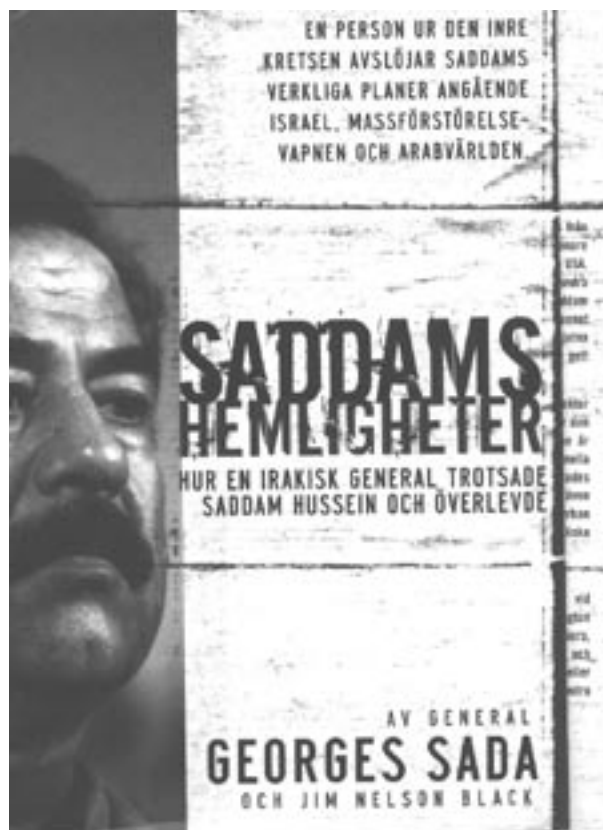
1963 ägde ännu en statsomvälvning rum i Irak: Baathpartiet, lett av överste Abdel-Salem Aref och uppbackat av

tommy.hansson@contra.nu

Nassers Egypten, störtade och avrättade Qassem. Sedan omkom Aref 1966 i en helikopterkrasch som framkallats av att någon hade saboterat helikoptern, varefter brodern Abdel-Rahman Aref, som varit arméns stabschef, tog över. 1968 gjorde en grupp inom Baathpartiet uppror, varpå makten övertogs, utan att ett skott lossades, av Ahmed Hassan-al Bakr.

Det var i och med denna statsvälvning som Saddam Hussein kunde inleda sin klättring uppåt i parti- och statshierarkin. Efter att ha fungerat som chef för al-Bakrs livvaktstyrka blev han utnämnd till dennes vicepresident och snart även till fyrstjärnig general, trots att han aldrig tjänstgjort i det militära. Sada skriver (sidan 42):

”Vid det här laget visste de flesta av oss att Saddam var en brutal och farlig man.

Han hade elfängt humör och tvekade inte att döda dem som hindrade hans planer. Detta gjorde honom mycket användbar under revolutionen, men det gjorde honom också mycket farlig för hans vänner och allierade.”

Kärnvapen

Saddam Hussein hade växt upp som föräldralös och tagits hand om av en brutal, manlig släkting. Han utvecklades till en fruktad ligist på staden Tikrits gator. Detta var finna meriter i Baathpartiets ögon, och redan som tonåring kom han att engageras i partiet och utsågs alltså redan 1959 att leda det avbrutna kuppförslaget mot Qassem.

Saddam sårades i benet under attentatet och gick därefter i landsflykt i Syrien, där han stannade i fyra år. När Qassem störtats och avrättats återkom Saddam och deltog framgångsrikt i den lyckade militärkuppen mot Abdel-Rahman Aref 1968. Som al-Bakrs vicepresident hade Saddam 1968-79 i praktiken lika stor makt som presidenten själv. När han slutligen tvingade bort al-Bakr från makten och drev denne i landsflykt utropade han sig själv till både president och premiärminister. Saddam skulle behålla denna diktatoriska

makt i 34 år.

”Värst av allt var”, skriver Georges Sada (sidan 74) ”att han brandskattade landets rikedomar för sina palats, sina personliga nöjen och sin egen makt. Han utvidgade arméns resurser till att omfatta 6400 tanks, 40 artilleriregementen, mer än 1000 stridsflygplan och avancerade vapen för alla militära grenar. Dessutom lät han uppföra 68 luxuösa palats runtom i landet för sin egen räkning. Han såg till att alla intäkter från oljefälten gick direkt till honom, och han tvekade inte att använda landets rikedomar till att bygga allt fler raketer utrustade med kemiska stridsmedel.”

General Sada avslöjar också att Saddam Hussein försökte skaffa avancerade kärnvapen och lockade många atomforskare till Irak.

Invasionen av Kuwait

Georges Sada avancerade, trots att han varken var medlem i Baathpartiet eller muslim, snabbt inom det irakiska flygvapnet. 1978 började han förbereda sig för sin befordran till general, och 1980 mottog han sin första stjärna. Mitt under det pågående kriget mot Iran 1981–88 pensionerades han mot sin vilja med full lön vid endast 46 års ålder. Han inledde då en ny och mycket framgångsrik karriär som ”gentlemanfarmare”.

Han kunde dock inte undgå att lägga märke till att Saddam var i färd med att flytta armén och flygvapnet närmare den södra gränsen, till Kuwait. Uppenbarligen planerade Saddam ”något farligt och dårligt.” Sada fortsätter (sidan 117):

”Trots att jag officiellt var pensionerad märkte jag snart att ingen någonsin egentligen pensionerades från Saddams tjänst. Alla i Irak kunde kallas in med kort varsel, mig inräknad, och jag fick åtskilliga gånger träda in och bidra med rådgivning eller tjänster även under mina år som jordbrukare.”

När Saddam den 2 augusti 1990 beordrat sin krigsmakt att invadera Kuwait inkallades general Sada som rådgivare med uppgift att utvärdera slagkraft och kapacitet hos fiendens stridskrafter, en uppgift han med sin erfarenhet var väl skickad för. Det fanns en särskilt skrämmande aspekt av det händelseförlopp som ledde fram till de USA-ledda koalitionsstyrkornas angrepp på Irak i januari 1991. Sada berättar (sidorna 130-131):

”I november 1990 gjorde jag en skrämmande upptäckt: Saddam hade beordrat

flygvapnet att börja planera för ett stort luftangrepp mot Israel. Om amerikanerna attackerade för att tvinga honom att lämna Kuwait, sade han, skulle våra piloter stå beredda att angripa Israel så snart de första missilerna träffade Irak, och vårt angrepp skulle anstå till stor förödelse. Vi skulle anfalla i två massiva vågor, den ena tätt efter den andra, och vi skulle slå till med tre typer av kemiska stridsmedel: nervgaserna Tabun, Sarin 1 och Sarin 2.”

Kemangrepp mot Israel

Planen gick ut på att 98 av de bästa irakiska stridsflygplanen – ryska Sukhoi, franska Mirage och sovjetiska MiG – skulle korsa den israeliska gränsen via Jordanien och Syrien, men utan att först meddela dessa länder om detta. General Sada insåg att planen var fullständigt vansinnig, och detta av flera skäl.

Sadas huvudbudskap till Saddam och den irakiska stridsledningen var att de israeliska stridsplanen hade en mycket avancerad radar med kapacitet att se åtminstone 200 kilometer i alla riktningar, medan radarn på Iraks huvudsakligen sovjetisktillverkade plan hade en räckvidd på endast 24 kilometer. Sada använde därför liknelsen att ”det var som om en blind skulle attackera en seende.”

Han skriver (sidorna 134-135): ”Deras laserstyrda missiler kunde ställa in siktet på våra plan på etthundra kilometers avstånd, utan att vi ens visste att det fanns fiendliga stridsflygplan i området. Sedan kunde de israeliska piloterna avfyra sina missiler på minst åttio kilometers avstånd, och våra piloter skulle inte ens veta varifrån de anfölls.” Saddam lät sig dock inte bekommas utan beordrade den 17 december 1990 det irakiska flygvapnet att angripa Israel med kemiska stridsmedel om Irak anfölls.

Dessutom skulle Saudiarabien angripas på liknande sätt, Saudiarabien som ju hade upplåtit baser i landet för koalitionsstyrkornas angrepp mot Irak att det planerade flygangreppet mot Israel och kembombningen mot Saudiarabien aldrig kunde genomföras.

Mord och massgravar

Kriget i Persiska viken 1991 ledde till att de irakiska stridskrafterna krossades och att Kuwait behöll sin självständighet. Ett fullständigt nederlag för Saddam Hussein, kan man tycka. Diktatorn i Bagdad kunde dock med hjälp av sin allmakt och slughet

vända upp och ner på sanningen och i stället framställa nederlaget som en seger. Amerikanernas illa grundade förhoppningar om att Saddam skulle störtas av sina egna kom därmed fullständigt på skam.

Sedan koalitionsstyrkorna givit sig av passade Saddam på att göra upp räkningen med kurderna i norr och shiamuslimerna i söder, vilka ofta haft en kritisk inställning till den irakiska regimen samt ofta visat prov på en för dem ohälsosam självständighet. General Sada skriver om Saddams behandling av den kurdiska folkgruppen och anhängare av den shiitiska varianten av islam (sidorna 193-196):

”Faktum är att man använde sig av massgravar i Irak många år före 1991. Baathpartiet hade använt massmord som ett redskap i flera årtionden, och den massaker som Kemiske Ali utförde mot kurderna i norr var välkänd långt före Gulfkriget. Kurderna togs från sina hem och byar och mördades i tusentals. (...) Vi vet också att ytterligare tusentals togs från Halabja och mördades någonstans nära Babylon i söder. Så länge som Kurdistan beskyddades av de amerikanska styrkorna som var baserade i Turkiet hade kurderna ett visst skydd, men när amerikanerna gav sig av 1991 beordrade Saddam sina soldater att gripa dessa människor och avrätta dem. (...)”

”Det finns också massgravar efter shiamuslimer och deras präster. (...) I Irak utgör shiamuslimerna cirka femtiofem procent av befolkningen. Deras primära lojalitet stod inte till regeringen utan till islam, något som retade Saddam mycket. Därför drog han sig inte det minsta för att gripa, tortera och döda dessa människor. Särskilt i söder, där majoriteten av shiamuslimerna lever, höll han befolkningen i ständig skräck. Vissa släkter kunde förlora fyra, fem eller sex medlemmar på en enda dag. Eftersom det inte gick att sätta så många människor i fängelse – ibland samlade säkerhetspolisen ihop tusentals – slutade de oftast i massgravar.”

Ännu en grupp som utsattes för svåra förföljelser och fick se sin urgamla kultur och sitt levnadssätt fullständigt krossas var de så kallade träskaraberna, som levde mellan floderna Eufrat och Tigris.

Krig och fred

Terroristattackerna mot USA den 11 september 2001 fungerade som en väckarklocka för västvärlden, och i sitt tal till nationen den 29 januari 2002 namngav president George W. Bush länderna Iran,

Irak och Nordkorea som ”ondskans axelmakter.”

General Sada, en gång en av Saddams närmaste militära rådgivare, menar att invasionen 2003 (eller ”befrielsekriget” som Sada kallar den) var det enda sättet att stoppa galningen i Bagdad, som inte lät sig bekomma nämnvärt av sanktionerna riktade mot hans regim utan i stället lät landets befolkning ta stötarna i form av hunger och brist på de flesta förnödenheter. Saddam hade även långtgående planer på att lägga hela arabvärlden under sig, och mycket tyder på att han såg sig som en reinkarnation av den forntida babylonske konungen Nebukadnessar. Sada belyser också ingående den enorma korruption - i Irak såväl som inom FN – som blev följden av projektet ”olja mot mat”.

Innan befrielsekriget bröt ut den 19 mars 2003 hade Sada, delvis på order av vice premiärminister Tariq Azis, varit involverad i internationellt kristet fredsarbete i syfte att söka undvika ett krigsutbrott. Till slut förstod han dock att det var lönlöst och att kriget var oundvikligt. Georges Sada välkomnade Saddams nederlag och sedermera gripande – hans bok skrevs innan Saddam hängdes – men beklagar att invasionsarmén inte hade de planer eller de resurser som krävdes för att säkerställa ordningen efter Baath-regimens störtande.

När säkerheten i Bagdad var nödtorftigt återställd återvände Sada till sitt kontor för att ta sig an de många uppdrag han tilldelats när det gällde att återuppbygga huvudstaden efter krigets förödelse.

Massförstörelsevapen

Slutligen till den kontroversiella frågan huruvida Saddam Husseins regim förfogade över så kallade massförstörelsevapen eller om det bara var bluff från Bush-administrationen att hävda det, vilket ju ofta görs gällande. General Georges Sada är säker på sin sak: Saddam hade tillgång till sådana vapen och använde dem också mot den egna befolkningen samt planerade använda dem mot Israel.

De FN-inspektörer som på plats i Irak arbetade med att söka efter olika typer av vapen hittade under mellankrigsperioden 1991–2003, förklarar Sada, förutom handeldvapen och konventionella vapen även många olika typer av vapen och ammunition som var förbjudna. De hittade dock inte allt, hävdar general Sada (sidorna 241–242):

”Saddam hade möjlighet att snabbt flytta

Exgeneralen Georges Sada avslöjar bland annat att Saddam planerade ett angrepp med kemiska vapen mot Israel.

och återuppbygga tillverkningsapparat, och han lyckades gömma många av dessa vapen tillsammans med råmaterial för tillverkning av massförstörelsevapen. (...) Saddam var fast besluten att använda sig av massförstörelsevapen, och han skulle inte tveka att använda dem mot sina fiender. Kunskapsnivån bland forskarna som arbetade med att utveckla våra kärnvapen var mycket hög, men det var svårt att anskaffa den speciella utrustning som krävdes för detta arbete. Saddam hade mycket ambitiösa mål beträffande kärnvapenutvecklingen, men vi hade inte hunnit lika långt med kärnvapenprogrammet som med biologiska och kemiska stridsmedel. Dessa vapen var mycket avancerade, och vi hade gott om dem.

”När Saddam misstänkte att inspektörerna skulle upptäcka något på en viss plats lät han förstöra alltsammans, men inte ens då var något egentligen förstört: forskarna hade kvar kunskapen och sina pengar, och när tiden var den rätta fortsatte de helt enkelt igen. Detta gällde även kärnvapenprogrammet.”

Före krigsutbrottet 2003 jobbade regimen i Bagdad frenetiskt med att utplåna spåren av massförstörelsevapnen och lyckades så väl med detta att nästan hela världssamfundet – inklusive den svenske chefen för FN:s inspektionsstyrka Hans Blix – lät sig luras och därför stundom hårt attackerat president Bush och hans administration för att ha angripit Irak på ”falska grunder”. Sada skriver dock (sidan 243):

”Min situation är annorlunda, som en före

detta general som inte bara såg dessa vapen användas på order av landets flygvapenchef och president. Jag vet också namnen på en del av dem som var inblandade i utsmugglandet av massförstörelsevapen ur Irak under 2002 och 2003. Jag vet namnen på tjänstemännen i bulvanföretaget SES som mottog vapnen från Saddam. Jag vet hur och när de transporterades ut ur Irak. Jag känner även till antalet och vilka typer av flygplan som faktiskt användes till detta, och andra fakta av liknande slag.”

Vapensmugglingen

Konkret gick utsmugglingen av massförstörelsevapnen till så att Saddam utnyttjade en naturkatastrof i grannlandet Syrien sommaren 2002 – en fem kilometer lång bevattningsdamm brast – för detta ändamål. Från Irak avgick ett stort antal flygplan och lastbilar som, förutom hjälpsändningar till landet i nöd, även härbärgerade massförstörelsevapen. Sada (sidan 250):

”För (Saddam) var katastrofen i Syrien en skänk från ovan, och bland det biståndsmaterial som skickades från Irak gömde sig våra massförstörelsevapen. Vapnen och utrustningen transporterades både via långtradare och flygplan. [...] Vem skulle misstänka att dödliga toxiner och smuggelgodset fördes ut ur landet via vanliga passagerarplan? Planens inredning gjordes alltså snabbt om.”

Totalt skedde 56 flygningar med kommersiella plan av typen Boeing 747 och Boeing 727. Det sågs till att det dödliga smuggelgodset togs om hand av vapenspecialister vilka lovade att tillsvida förvara det i Syrien. Där de av allt att döma befinner sig än i dag. Operationen gjordes upp som en vanlig affärsuppställning och kostade den irakiska regimen enorma summor, men Saddam var beredd att betala. Planerna, berättar Sada, drogs upp av Ali Hussein al-Majid (”Kemiske Ali”) samt den syriske generalen Abu Ali, en kusin till Syriens president Bashar al-Assad.

I slutorden till sin bok skriver general Georges Sada:

”Arbetet med att stifta fred har bara börjat, och det finns så mycket som måste ske innan mitt land kan stå jämsides med andra länder. Men jag tror att det kommer att hända, och jag gör allt för att försäkra mig om att det land som reser sig ur askan av Saddams hemligheter och förräderi kommer att vara värdigt det pris vi har betalat.”

Konvertiter från islam hotas med döden

Muhammed mötte vid början av sin bana som profet tre trosriktningar. Kristna, judar och månggudadyrkare. Han tog genast avstånd från de senare, men visade en viss respekt för både kristna och judar, som han kallade "bokens folk". I motsats till månggudadyrkarna hade de heliga skrifter som uttolkade tron. Och Muhammed själv tog till sig både judarnas och de kristnas religion och trodde sig bygga vidare på den. Därför accepterade han både Adam, Abraham, Moses och Jesus som profeter. Men den störste och siste profeten var Muhammed själv.

När muslimerna med vapenmakt spred sin avgudadyrkan gällde Muhammeds ord. Månggudadyrkarna slogs ihjäl, men de kristna och judarna kunde få överleva om de betalade den skatt som muslimerna var befriade från (jizyah). Alternativen blev att välja mellan att betala jizyah eller att konvertera till islam. De som konverterade hade dessutom chansen till lukrativa offentliga arbeten, exempelvis i form av skatteindrivare där betalningen stod i proportion till hur mycket skatter som drevs in.

På sitt sätt var de expansiva araberna nöjda med att de inte lyckades omvända de erövrade folken till islam. Genom att de förblev kristna kunde man se till att de betalade skatterna, medan muslimerna slapp. När de arabiska erövrarna nådde Persien hamnade man i beråd. Tidigare hade de mer primitiva delarna av samhället varit månggudadyrkare, medan de sofistikerade delarna av samhällena var antingen judar eller kristna. I Persien var den dominerande religionen zoroastrism, som Muhammed (han var analfabet) aldrig hört talas om. Den finns därför inte omnämnd i Koranen. Trots att den hade funnits i Iran under 1500 år var den något helt främmande under arabernas expansionskrig. En del valde att jämställa zoroastrismen med judendom och kristendom, medan andra jämställde den med månggudadyrkarna. Resultatet blev under alla omständigheter att zoroastrismen i stort sett försvann från Iran. De troende flydde till Indien, där det fortfarande finns en del zoroastrer (mest välkända är industrifamiljen Tata).

Islam under Muhammed är entydig, avrätta alla som inte är muslimer, kristna eller judar. Senare islam är mer balanserad.

Zoroastrerna har inte alltid avrättats och framförallt hinduerna tilläts leva vidare med sin religion under de muslimska mogulernas överhöghet. Men den hinduiska allmänheten skulle betala skatt, i motsats till den muslimska härskarklassen. När den hinduiska allmogen gjorde uppror vek sig dock stormogulen Akhbar den store och jämställde hinduer och muslimer skattemässigt. Han passade också på att visa att han var härskare för alla i sitt rike genom att gifta sig med en muslimsk, en hindusisk och en kristen prinsessa.

Sharia-lagen gör det till ett brott att överge islam

Det är en väsentlig skillnad mellan förhållandet när muslimerna mötte människor som redan hade en annan tro och muslimers

---

cg.holm@contra.nu

(dvs de som redan har tron) frihet att välja en annan tro om de så skulle önska. Och då skiljer Koranen inte mellan månggudadyrkare, kristna eller judar. För den som överger islam finns bara ett straff. Avrättning.

Det är visserligen inte alla muslimska länder som tillämpar dödsstraffet konsekvent för konvertiter, men flera länder har det kvar i teorin och en del (främst Saudiarabien och Iran) även i praktiken.

Även i mer "liberala" muslimska länder gäller att det är näst intill omöjligt att överge islam. I Egypten kan det bli extra krångligt eftersom 10–15 procent av befolkningen är kristen (kopter). Kopterna är respekterade som medborgare, även

om de i flera avseenden räknas som andra klassens medborgare. Men ibland kolliderar kopternas livsstil med de religiösa lagarna. Alla egyptier måste till exempel ha ett ID-kort där deras religiösa tillhörighet framgår. Och det är inte tillåtet att byta från islam till kristendom, medan det är fritt fram att gå den motsatta vägen (den som till äventyrs skulle vilja bli registrerad som ateist eller agnostiker kan glömma det från början, den möjligheten finns över huvud taget inte).

I Egypten kan kopterna drabbas av godtyckliga straff på grund av sin tro. Sex koptiska bröder dömdes i början av 2009 till tre års straffarbete för att de hållit sitt kafé öppet på dagtid under den muslimska fastemånaden Ramadan. I september 2008 slog 13 poliser till mot kaféet i staden Port Said och slog sönder inredningen – välte bord, krossade porslin och vattenpipor osv. Bröderna anklagades för att ha gjort motstånd mot polisen. Två av bröderna drabbades av armbrott, en tredje måste sys med elva stygn. Efter 30 dagar i häkte blev bröderna frisläppta mot cirka 15.000 kronor i borgen – mer än en normal årslön i Egypten.

De två fjortonåriga tvillingarna Andrew och Mario Ramses har hamnat mitt i religionskonflikten i Egypten. Deras far har bytt religion inte mindre än tre gånger för att maximera sina odds gentemot modern i en vårdnadstvist. När fadern för andra gången konverterade till islam skrevs även tvillingsönerna över som muslimer och skulle i skolan skriva det islamiska religionsprov som är obligatoriskt för att bli uppflyttad till nästa klass. Bägge bröderna svarade blankt på provet och skrev "Jag är kristen". De föredrog att bo kvar hos sin kristna mamma, men enligt egyptisk lag är det en muslimsk förälder som i första hand ska ha vårdnaden. Det är dock inte självklart att kristna barn med en förälder som konverterar till islam automatiskt ska anses ha konverterat de också. En del anser emellertid att så måste vara fallet och saken ska nu prövas i domstol.

Ett annat fall är journalisten Muhammed

Ahmed Hegazy, som konverterat till kristendomen. Han har begärt att få "kristen" inskrivet på sitt ID-kort, men myndigheterna vägrade, eftersom det är olagligt att konvertera från islam till kristendomen. Både Hegazy och hans fru Um Haschim Sulaiman har tvingats gå under jorden sedan han ansökte om ändring i ID-kortet den 2 augusti 2007. Hegazy har krävt sin rätt i domstol, men det har avvisats upp till högsta instans. Under processens gång har flera företrädare för olika myndigheter krävt att Hegazy ska dömas till döden.

Inte bara Hegazy själv utan också frun och parets dotter (född 10 januari 2008) har utsatts för trakasserier och mordförsök. Vid ett sådant mordförsök avled en koptisk nanna. Det är enligt den tyska människorättsorganisationen IGFM uppenbart att de egyptiska myndigheterna backar upp försöken att hitta och döda Hegazy. Hans far har hotat sonen med döden och ansökt om tvångsskilsmässa för paret och upphävande av vårdnadsrätten för dottern.

Hegazy växte upp i en muslimsk familj men lät sig omvändas av koptiska klasskamrater i skolan. Redan kort efter konverteringen (han var 16 år gammal och året var 1999) blev han gripen, förhörd och torterad. Hans kristna litteratur beslagtogs och brändes. Fadern och andra släktingar greps och förhöordes. Hegazy förstod att han råkat i klorna för säkerhetstjänstens särskilda avdelning för bekämpande av kristen mission.

Hegazys advokat, Mamdouh Nakhla,

tvingades avsäga sig ärendet sedan också han hotats av säkerhetstjänsten. I januari 2008 stod det klart att Hegazys ansökan skulle avslås. Religionsfriheten fanns visserligen inskriven i den egyptiska författningen och i diverse internationella konventioner som Egypten undertecknat. Men i den egyptiska författningen finns också en paragraf som säger att sharia är rättskälla i Egypten. Och enligt sharia är det förbjudet att konvertera från islam. Ärendet har nekats prövningstillstånd i Högsta Domstolen och beslutet har därmed vunnit laga kraft. Det har getts omfattande publicitet i Egypten, vilket lett till att mobben tagit sig in i, slagit sönder och tänt på parets lägenhet. De fick fly hals över huvud. Polisen brydde sig inte om vad som hände.

Egyptiska uttolkare av islam har skilda uppfattningar. Egyptens stormufti Alia Guma har utfärdat en fatwa som säger att det visserligen är förbjudet att överge islam, men att det inte finns något jordiskt utan bara ett gudomligt straff för detta brott. Detta påstående har kraftfullt motsagts av viceraktorn vid den kvinnliga sektionen vid Al-Azhaar-universitetet, Souad Saleh. Hon menar att Hegazy ska halshuggas och betecknar Gumas fatwa som "värdelös".

Konvertiter har också svårt att få hjälp av kyrkan. Kyrkorna tar oftast inte emot konvertiter, eftersom de vet att det skapar problem i deras relationer med myndigheterna. Det har till och med hänt att företrädare för den koptiska kyrkan angivit

konvertiter som sökt sig till dem.

Bahai-anhängare hålls kort

Iran är ett av de länder som agerar hårdast mot dem som inte ansluter sig till den styrande tron – i Irans fall shiariktningen inom islam. Särskilt illa drabbas bahai, en religion som grundades just i Iran så sent som på 1800-talet. Sju av bahais ledande företrädare i Iran har gripits och sitter i Evin-fängelset i väntan på rättegång. Anklagelsen är "spioneri för Israel" – ett av bahais viktigaste tempel ligger i Haifa i Israel. Under åtta månader förvägrades de anklagade kontakt med sin advokat – Nobelpristagaren Shirin Ebadi. Bahai har sin grund i shiitisk islam, men betraktar sig som en egen världsreligion. Bahai har runt om i världen cirka 6 miljoner anhängare, med tempel i bland annat New Delhi och Frankfurt. Förhållandet gentemot islam kan liknas vid islams förhållande till kristendomen. Mer än tusen år efter Muhammed kommer en ny profet som förmedlar ett budskap till människorna från Gud. Profeten, Bahauallah, erkänner de tidigare profeterna i religionshistorien som Abraham, Moses, Jesus – och Muhammed. I Iran uppskattas det finnas 450 000 bahai-anhängare, vilket är fler än antalet kristna i landet. Religionen är förbjuden och församlingarnas egendom konfiskerad. Samma gäller i Egypten där ett dekret 1960 förbjöd bahai och församlingarnas egendom konfiskerades. Att utöva bahai-religionen belades med minst sex månaders fängelsestraff. Den som är anhängare av bahai kan inte få det inskrivet på sitt obligatoriska nationella ID-kort. ID-kortet behövs för det mesta i det civila livet, för att öppna ett bankkonto, för att skriva ett hyreskontrakt, för att gå till doktorn, för att få barnen inskrivna i skolan osv.

...och i Pakistan

I Pakistan pågår en rättegång om hädelse mot Hector Aleem, som är ordförande i organisationen Peace Worldwide, som engagerat sig för en kristen församling som råkat i rättstvist om marken till en kyrka. Aleem greps i sitt sovrum natten till den 22 januari i år och anklagades för att ha skickat hädiska meddelanden via SMS. Efter fem dagar i häkte fördes Aleem till fängelse och hans sekreterare vid organisationen greps också. De anklagas bägge för "anstiftan till hädelse".

Den egyptiske journalisten Muhammed Ahmed Hegazy hotas till döden sedan han sökt – och nekats – ett ID-kort där han står som kristen istället för muslim.

Patientrörligheten - hur fungerar den?

Den mest särskiljande frågan i Europaparlamentsvalet 2009 var patientrörlighetsdirektivet, som går ut på att patienter fritt skall kunna välja sjukvård inom EU.

*** De som är för patientrörlighetsdirektivet menar att patientrörlighet är en del av den inre marknaden, som är en fråga för EU, samt att makten överförs från landstingspolitiker till patienterna. Debattörer som är emot direktivet menar att sjukvård fortfarande ska vara något som medlemsstaterna bestämmer över. Besluten ska tas så nära patienterna som möjligt. Men vad är närmare än patienterna själva?

Timbro har gett ut en rapport med titeln *Den europeiska patienten – Ett vårdval Europa eller all makt till EU* som utreder hur patientrörligheten inom EU ser ut i dag, och hur olika europaparlamentariker och befattningshavare inom myndigheter ser på det direktiv som EU håller på att utarbeta. Europaparlamentet röstade igenom förslaget i slutet av april, och för att det ska kunna träda i kraft sommaren 2010 krävs det att ministerrådet fattar ett positivt beslut vid årsskiftet.

Sverige är ett av de länder som är mest positiva till förslaget, medan Storbritannien, Irland Spanien, Portugal och Belgien är de som är mest skeptiska.

Köerna jämnas ut

I dag finns det en praxis utvecklad av EU-domstolen som reglerar patienternas rätt att få vård i ett annat EU-land. Nu vill man lagstifta om den rätten. För tillfället finns tre olika sätt att få vård inom EU.

Det första är att patienten får tillstånd av Landstinget att vårdas i ett annat EU-land, på samma sätt som en patient kan få vård i ett annat landsting. Det andra är att patienten får ett förhandsbesked från försäkringskassan (tillåtet sedan 1995 när Sverige gick med i EU), och det tredje att patienten betalar sin egen vård i ett EU-land för att sedan få ersättning från Försäkringskassan i efterhand (tillåtet sedan 2004).

Denna ordning gör att de flesta som får vård utanför Sveriges gränser är väl insatta i de olika regler som gäller för ersättning av europeisk vård. Men samtidigt visar verkligheten att det främst är äldre personer i Norrland som får vård utanför

Nu är det dags att lagstifta om den praxis som utvecklats av EU-domstolen som reglerar patienters rätt att få vård i ett annat EU-land. På bilden Södertälje sjukhus. (Foto: Tommy Hansson)

Sveriges gränser, och det främst i Finland. Anledningen till det tros vara att språkbarriärerna är mindre mellan Norrland och Finland än mellan övriga Sverige och Europa. Många som bor i Norrland kan finska, och de har ofta vänner och släktingar som bor i Finland som kan hjälpa dem att hitta rätt sjukvård.

En annan barriär för fler europeiska patienter är de snåriga reglerna, praktiska problem och allt pappersarbete. Därför har det uppstått en marknad med sjukvårdsbolag såsom Fecit EU Care som hjälper

fredrik.runebert@contra

patienter att boka sjukhus och resa, att översätta när så behövs samt ordna boende under behandlingstiden.

Det förslag som diskuteras ska underlätta för patienter att söka sig till ett annat EU-land genom tydliga och enkla regler, samt att Försäkringskassan ska få ett uppdrag att erbjuda svenska medborgare information och vägledning.

Fördelarna med detta är att patienter fortare ska få vård och att vårdköerna därmed blir kortare. Det tjänar både stat och arbetsgivare på eftersom det troligen leder till kortare sjukskrivningsperioder. När det är långa köer i ett land och korta köer i ett annat för liknande behandlingar kommer köerna att jämnas ut inom EU.

Reglerna för patientrörlighet utgår i dag

från behandlingsmetoderna. De behandlingar som utförs utanför Sveriges gränser ska vara likvärdiga med dem som ges av landstingen för att ersättning skall utgå.

Droppe i havet

Moderaten Christoffer Fjellner anser att systemet i stället ska vara diagnosbaserat, det vill säga att patienter med en

Raka puckar

Sjukvård för män

Det pågår ett drev i media om att män får bättre sjukvård än kvinnor och att det här ska man ändra på. Kvinnor erbjuds nu olika typer av skattefinansierad behandling, till exempel mammografi och nu senast vaccination mot livmodershalscancer. Men hur är det egentligen?

Större delen av vår skattefinansierade sjukvård går till kvinnor, och kvinnorna lever dessutom cirka fyra år längre än männen. Vore det inte mer logiskt om man satsade mer på sjukvård till männen, så kanske de lever lika länge som kvinnorna? Den cancer som kräver flest liv är prostatacancer som bara drabbar män. Kanske är det hög tid att de får hjälp.

viss diagnos har rätt att få ersättning för behandlingar som utförs för att avhjälpa patientens hälsoproblem.

Kritikerna till direktivet menar dock att en fri rörlighet av patienter utan förhandsbesked riskerar att dränera det svenska sjukvårdssystemet genom att det dels kan komma europeiska patienter till Sverige som tar platser från svenska patienter, dels att svenska patienter skapar intäkter åt utländsk sjukvård. Jonathan Olsson, som är verksamhetsutvecklare på Försäkringskassan, motsäger detta argument genom att påpeka att det är oerhört få svenskar som söker vård i ett annat EU-land. Och även om den siffran skulle fördubblas eller tredubblas skulle det fortfarande bara vara en droppe i havet.

En annan kritik, som bland annat väns-

terpartisten Eva-Britt Svensson framför, är att det ger rika, välutbildade och insatta patienter möjlighet att få bättre vård än andra och att detta strider mot principen vård efter behov. Det uppstår en gräddfil där plånboken styr. En tredje argumentationslinje är att sjukvård är en kompetens för medlemsstaterna och att patientrörlighetsdirektivet leder till att makt överförs till EU-nivå.

För socialdemokraten Åsa Westlund och vänsterpartisten Jens Holm är det viktigt att eftersträva en vård som erbjuds där patienterna bor.

Alla tjänar på det

Kritikernas resonemang påminner om den kritik som riktas mot privata vårdgivare i Sverige. Det vill säga att vissa patienter får

en gräddfil till snabbare och bättre vård. Men det är som Dick Erixon skriver i Timbro-rapporten *Dogmatism som knäcker sjukvården – St Görans sjukhus AB – Hot eller bot* (2003) att alla tjänar på det.

Föreställ er att ni är i en livsmedelsbutik med två kassor. I den ena kassan finns en lång kö på 15 personer och den andra kassan är inte öppen än. När den andra kassan öppnas visar det sig att den tar 20 kronor för att betjäna kunderna fortare. Låt oss säga att fem personer nappar på denna gräddfil, vad händer då?

Jo, då har de som inte har råd eller inte tycker att det är värt 20 kronor för en snabbare service en kortare kö att stå i. Nu är det bara tio stycken i den första kön. Då får ju alla kunder en snabbare service, även de som inte har betalat ett öre extra! ☺

Det måste bli ett slut på rysk inblandning i Baltikum!

Under Vladimir Putin och hans efterföljare som Rysslands president, Dmitrij Medvedev, har förhållandet till de baltiska länderna varit mycket dåligt. Många balter – bland andra Estlands utrikesminister – menar att Ryssland uppträder som om Sovjetunionen fortfarande existerar.

Ryska myndigheter – och ryssarna i de baltiska länderna – måste snart försona sig med att Sovjetunionen hör forntiden till, och att de baltiska staterna är oavhängiga republiker som nu är medlemmar av både EU och NATO.

Men en god grannsämja kräver två likvärdiga parter. Särskilt har det tagit ryssarna hårt att balterna inte accepterar den speciella ryska versionen av krigshistorien, som bland annat går ut på att de baltiska länderna blev befriade av Röda armén.

De flesta balter räknade sovjetarmén som de nya ockupanterna och inte som befriare. Folkrättsligt är det knappast något tvivel om att Estland, Lettland och Litauen var ockuperade stater, aldrig delar av det tidigare Sovjetunionen.

Eljest haglar beskyllningarna från ryskt håll om diskriminering av ryssar både i Lettland och Estland. Och flyttningen av ett sovjetiskt segermonument i Estlands huvudstad Tallinn blev mött med antydningar om blasfemi.

Augustikriget i Georgien 2008 har emellertid gjort ont värre, särskilt antydningarna från rysk sida om att ryssar i andra länder har krav på ryskt militärt beskydd. Och det faktum att ryska soldater i dag bevakar

De flesta balter räknade sovjetarmén som ockupanter, inte som befriare, skriver Nils Tore Gjerde i detta inlägg.

gränsen mellan Sydossetien och Georgien ger inte, lika litet som ökad rysk närvaro i både Sydossetien och Abchasien, precis signaler om god grannsämja.

Dessutom måste det ryska erkännandet av Sydossetien och Abchasien som oavhängiga stater verka som en provokation på myndigheterna bland annat i de baltiska

DEBATT

länderna. Nästan noll internationellt erkännande av dessa "oavhängiga" stater talar också sitt tydliga språk.

När det gäller demokrati tål alla baltiska stater en jämförelse med ett starkt auktoritärt och nationalistiskt ryskt styre utan reell opposition och där många kritiska journalister måste plikta med sina liv för

sina åsikter.

Och jämför man de baltiska regimerna under mellankrigstiden med Stalins terrorvälde klarar sig, enligt min mening, balterna bra. Men ingen är perfekt, inte heller i de baltiska länderna.

Ett demokratiskt och fredligt Ryssland som inte söker återupprätta sitt tidigare imperium, eller förändra dagens europeiska gränser, kommer att vara en naturlig samarbetspartner för de baltiska staterna. Men Ryssland måste också göra sitt.

En god början vore att dra tillbaka de ryska styrkorna från Sydossetien och Abchasien.

Och dessutom bör det bli ett slut på alla försök till inblandning i interna förhållanden i de baltiska länderna!

Nils Tore Gjerde

Den svenska kompetensen som försvann

I maj 1945 upphörde kriget i Europa och stora områden låg i ruiner. Sverige och Schweiz var aldrig indragna i kriget. I vart fall inte direkt. Hela den svenska industrin och vår infrastruktur var intakta, och vi kunde satsa fullt ut från dag ett på produktion av varor för såväl export som inhemsk konsumtion. Sverige var ett rikt land i förhållande till övriga europeiska länder.

Då hade vi råd att satsa på ett utbildningssystem som kunde leda till den spetskompetens som krävs på olika områden för välstånd och utvecklingsmöjligheter.

1968 avskaffades studentexamen och alla skulle vara "lucior". I stället för att cirka tio procent tog studenten, vilket var ett krav för att få gå vidare till högskolor eller universitet, så gick över 90 procent ut gymnasiet efter 1968!

Att gå ut gymnasiet utan några prov eller bevis på att man tillgodogjort sig undervisningen kallades ändå för att ta studenten. En person med underkänt i alla ämnen var ändå student. Man hade tydligen ansett att antalet ungdomar med erforderlig begåvning för att kunna tillägna sig studier på universitet plötsligt hade höjts från tio till 90 procent!

Naturligtvis är detta omöjligt. Vad som åstadkommit var vad man kallar en nivellering av sällan skådat slag. I den naiva tron

att man skulle skapa ett "rättvisare" samhälle om man ändrade hela skolväsendet så att alla blev "lucior", avskaffade man således studentexamen. Ungefär samtidigt höjdes titulaturen även på andra områden. Underbefäl blev underofficerare, underofficerare blev officerare, fänrikar blev löjtnanter och så vidare. Alla skulle bli glada och nöjda.

I dag, drygt 40 år senare, har vi på ett brutalt sätt kunnat se konsekvenserna av denna nivellering. Vår spetskompetens har minskat som nationell tillgång. Och den lilla som trots allt kommit fram lämnar inte sällan vårt land för att bygga sin framtid i andra länder, som både betalar mer och bevarar en kultur som stimulerar kompetens

DEBATT

och framåtanda.

Det finns alltså kvar några få i aktiv ålder med riktig studentexamen. Men de blir allt färre, och om några år finns inga kvar i arbetslivet. Inom områden som vård och skola har denna tynande grupp "oldtimers" varit viktiga stöttepelare för yngre kolleger.

Många liv har räddats på grund av att det funnits gamla överläkare och sjuksköterskor som handlat adekvat i krislägen.

Inom utbildningsområdet har vi börjat importera lärare ända ner i grundskolan.

Inom sjukvården står antalet läkare från andra länder för en ansevärd del av resurserna

Många har förvånats över att Sverige inte utbildar tillräckligt många läkare för att fylla vårdens behov. En anledning är nog att man tjänar mer som hantverkare. En annan att möjligheterna att kunna tillgodogöra sig läkarutbildningen (trots allt lägre krav) trots allt inte är särskilt många.

Till relativt nyligen hade vi i Sverige en sjukvård som "bara" kännetecknades av en katastrofalt låg tillgänglighet med hyfsad kvalitet. I dag får vi lägga till även den senare som bristvara.

Sanningen är den att ett land som tycker att det är acceptabelt med en genomsnittlig väntetid på sex till åtta timmar på en akutmottagning samt en behandlingskvalitet som alltför ofta är dålig har förpassat sig i ett tillstånd av "red alert". Om ingenting görs ganska omgående, så har vi accepterat att även om det går att skapa en effektivare och humanare vård, så görs det inte.

Kompetens har blivit en stor importvara. Men i längden förutsätter detta att det finns kompetenta människor som finner det intressant att flytta hit. Och det är inte lika självklart som det var efter krigets slut 1945.

Stig G. Daun

Ett barn kostar en miljon - fel åsikt fyra miljoner till!

"Från vaggan till studenten kostar ett barn föräldrarna drygt en miljon kronor." Det meddelade de flesta tidningar den 23/6. Det har Swedbank räknat ut. Och denna icke-nyhet sprids av TT och ges stor plats i media.

Men långt intressantare är vad det kostar svenska föräldrar att ha fel åsikt om vad som är bra för deras barn - nämligen 3-4 miljoner kronor till - utöver den miljon Swedbank räknat fram. Ty för vård av två-tre barn på dagis förbrukas lika mycket resurser som skapas i ett heltidsarbete. Detta redovisas i SOU 79:89 av civilekonom Petra Lanz.

Att byta det egna arbetet med två-tre barns vård och fostran mot ett yrkesarbete skapar därför ingen mer nytta. Arbetsbytet tillför inte nationen något.

Ändå får den familj som gör bytet, mer eller mindre frivilligt, en extra lön och subventioner till ett värde som motsvarar ytterligare en hel lön. Vilket den egenvårdande familjen förnekas, detta trots deras lika samhällsnyttiga arbete. Under åtta-tio år blir storleken av denna diskriminering cirka 3-4 miljoner efter skatt.

Att med ett sådant system tvinga familjer till dubbelt yrkesarbete och institutionsvård av barnen är politiskt förtryck. Att tvinga familjer med fler än två-tre barn är dessutom en förlust för nationen.

Sådant slås emellertid inte upp stort i tidningen. Trots att det är viktigt för landets ekonomi, dess plats i välfärdsligan, dess utveckling, kronans värde med mera. Ty många mediamänniskor gynnas av själva systemet - de är på rätt sida om diskrimineringen.

Förbudet mot staters diskriminering av medborgare för deras åsikter har nummer 14 i den djupt förpliktiggande Europakon-

ventionen av 1950 för mänskliga fri- och rättigheter.

Krister Pettersson
Familjekampanjen

Raka puckar

Våld mot pojkar

Vi läser ideligen i dagspressen alarmerande rubriker om mäns våld mot kvinnor. Visst är det avskryvt med våldsmän - ofta flera mot en - som ger sig på sina offer. Men vad som sällan framgår är att åtta av tio offer är unga pojkar. Låt oss få upp det bland rubrikerna och avsätta resurser för att även hjälpa dem. I dag talas det bara om våld mot kvinnor. Varför?

Det nya kalla kriget har startat - men Väst sover!

★★★ Efter järnridåns fall, sovjetväldets upplösning och en period av skakig demokrati har det nya Ryssland under överinseende av Vladimir Putin funnit sin roll som auktoritär "demokratur". Detta nya Ryssland, där Putin är premiärminister och hans nickedocka Dmitrij Medvedev president, tvekar heller inte att trakassera grannländer såsom Georgien (militär invasion) och Ukraina (energisanktioner) när detta befinns lämpligt.

Om detta nya Rysslands roll på den internationella scenen har riksdagsman Mats Johansson (m) författat en skrift som heter *Det nya kalla kriget* (Timbro debatt 2008, 83 sidor). På ett av försättsbladen citerar författaren ett beryktat uttalande som gjordes av Vladimir Putin 2005: "Sovjetunionens sönderfall är 1900-talets största geopolitiska katastrof." Det säger ganska mycket om sinnesförfattningen hos den gamle KGB-officer som i dag styr Rysslands öde med fast hand.

Marknadsreformerna under Jeltsin-epoken lade grunden för välståndsökningen i det postsovjetiska Ryssland, medan däremot demokratiseringen till stora delar uteblev till följd av den bristfälliga demokratiska traditionen och aldrig hann växa sig stark bland folkflertalet. Det nya elitskiktet arbetar, enligt Johansson, "med en effektiv kombination av nationalism, personkult och det våld som apparaten kan utöva för egna syften, inklusive ett korrupt rättssystem och bruket av psykiatrisk tvångsvård."

Den före detta KGB-officeren Putin tog vid sitt makttillträde det säkra före det osäkra och utnämnde ett stort antal tidigare underrättelsetjänstemän till höga positioner. Ungefär 40 procent av nomenklaturen uppges i Johanssons bok i dag utgöras av "siloviki" (maktmän) om man inkluderar polis och militär. Gamla KGB skrotades officiellt 1991, men "en gång tjekist, alltid tjekist", som ett gammalt talesätt lyder. Johansson skriver vidare:

"Restaurationsprocessen har pågått med starkt stöd från den del av befolkningen som är mer intresserad av vad Ikea har att erbjuda än fynd av massgravar i Tjetjenien eller en aids-epidemi som nu, enligt siffror från UNAIDS, tros omfatta en miljon hiv-smittade. Att Ryssland ligger i topp i Europadomstolen i Strasbourg i antalet

fall av brott mot mänskliga rättigheter bekymrar sannolikt få av de Putinröstande. Och vad georgier eller estländare kan tycka om imperiets återupprättelse är för dem än mer ointressant."

Ty att dagens Ryssland har imperialistiska ambitioner torde vara ovedersägligt. Vad Putin anser om Sovjetunionens upplösning redovisas ovan, och det är ett faktum att den ryska staten inte har företagit någon officiell dokumentation av offren för Stalin-epokens massmord. Detta arbete sker i stället på frivillig basis av organisationer typ Memorial, som har ett högst försumbart stöd från den ryska staten.

Putins Ryssland är i full färd med att genomföra en långtgående historierevision som bland annat yttrar sig i att Stalins gamla nationalhymn har återinförts, låt vara utan den gamla texten, och i att Molotov-Ribbentroppakten avlägsnats ur de officiella historieböckerna. Inte heller är det forna systemet av slavläger, Gulagarkipelagen, föremål för någon större historisk uppmärksamhet.

"Så formas det nya kalla krigets utgångspunkt", framhåller Johansson, "i nationalism som ersättning för en förbrukad kommunism. Men kommer projektet att lyckas? Invändningen är given; inte ens en totalcensur skulle kunna rädda strategin i längden, eftersom den förutsätter en isolering som är omöjlig i ett land efter internetns och massresandets intåg."

Mats Johanssons tes är alltså att uppkomsten av det nya auktoritära Ryssland skapat förutsättningar för ett "nytt kallt krig". Johansson framhåller:

"Uttalanden från president Medvedev tyder på att Ryssland vill ha detta kalla krig och är berett att betala priset för att stoppa de demokratiska framstegen i grannländerna, som annars kunde få smittoeffekter i Ryssland. Det är uppenbarligen viktigare än risken för sämre relationer med resten av världen utom broderländerna Daniel Ortegas Nicaragua och Hugo Chávez Venezuela."

Den stora faran med det "nya kalla krig" som startat, anger Mats Johansson, är att västvärlden förefaller omedveten om att det startat. Viljan till motstånd tycks svag, och inte alla inser att ett energisamarbete med Putins och Medvedevs Ryssland med stor sannolikhet kommer att innebära ett oroväckande beroendeförhållande till jättmakten i öster. I stället föredrar de naiva optimisterna att klamra sig fast vid tanken att kontakterna med det nya Ryssland är ett led i en saliggörande globaliseringsprocess.

Mats Johansson, som bland annat är medlem i riksdagens utrikesutskott, påminner vidare i det avslutande kapitlet om hur den fria världen vann det gamla Kalla kriget. Han framhåller insiktsfullt:

"Utän en målmedveten och uthållig ideologisk strid för frihetens idéer och värden, och viljan hos många kalla krigare att personligen ta konfrontationen med de totalitära förespråkarna, kunde historien ha tagit en annan vändning. Efter tillträdet 1978 visade sig påven Johannes Paulus II ha fler divisioner än Kreml under befrielsen av hemlandet Polen, trots ett mordförsök från bulgariska underrättelsetjänsten 1981. I Tjeckoslovakien kunde regimen inte tysta författaren Václav Havels ord om ett liv i sanning ens med fyra års fängelse 1978-1981. Inga missiler i världen kunde under 1980-talet stoppa Ronald Reagans och Margaret Thatchers stöd till människor som ville befria sig från sovjetmakten."

Det vore en skam om västvärldens politiska ledare under 2000-talet skulle visa sig vara sämre på att bekämpa imperialistiska diktaturer än vad deras företrädare var under det första Kalla kriget!

Tommy Hansson

BREV TILL CONTRA

BOK-NYTT

Contra politiskt korrekt???

Jag börjar oro mig för att Contra blir allt mer politiskt korrekt. I både de två senaste numren av tidningen har det kommit artiklar som kunde ha passat i Aftonbladet eller Dagen Nyheter. Jag syftar på några artiklar under "Debatt".

I nr 3 av årgång 2009 slutar artikeln med "En korrigerande av den blinda övertron på strikt marknadsekonomi är nödvändig, ofrånkomlig och välkommen".

Vad är nu detta jag som prenumerant trodde att Contra var för *fri* marknadsekonomi. Vi som tror på *fri* marknadsekonomi vet att anledningen till dagens kris är för mycket regleringar inte för lite. Artikel författaren tycks ha socialistiska tendenser som vill ha mer lagar och tvångströjor för den fria ekonomin. Det kan väl inte vara Contras ståndpunkt?

I nr 4 av årgång 2009 vill artikel författaren ha fler kameror i trafiken för att olyckor har ökat. Har han inte missat en sak. Kamerorna har mångdubblats och ändå har olyckorna ökat. Hur får han ihop detta tro?

Jag trodde inte att Contra var för ökad övervakning av medborgare. Ska vi bygga in datorer i varje bil som automatiskt skickar meddelande om platsen var bilen befinner sig och hastighet till Storebror, så att man kan hålla koll på alla människor.

Nej skärpning Contra.

Fall inte i träsket för den politiska korrektheten. Sådana tidskrifter har vi massor av men Contra bör vara annorlunda och vara riktigt politiskt *inkorrekt*.

Annars tycker jag tidningen är mycket bra jag läser den alltid från pärm till pärm när den kommer och försöker värva nya prenumeranter till Er. En prenumerant sedan många år.

Lajos

Uppdrag döda Hitler

När man läser titeln på boken tänker man genast på det kända attentatet den 20 juli 1944. Vilket har beskrivits både i böcker och i filmer. Attentatet är detaljerat beskrivet i boken och är en spännande läsning. Boken behandlar också om många andra attentat och/eller planeringar av attentat under hela Hitlers liv. Flera försök gjordes att döda honom av ensamma personer, av sina egna bundsförvanter, av motståndsrörelsen och av de allierade. Man blir förvånad att han alltid lyckades klara sig genom en slump eller på grund av tur. Inte så konstigt att han trodde på sin egen odödlighet.

Boken handlar också om Hitlers militära framgångar, upphävandet av Versailles-fördraget, folk som välkomnade tyskarna men också om motståndsrörelsens mycket välorganiserade verksamhet i Polen, partisaner, sabotage m m. Boken ger en bra inblick i händelserna mellan 1923 och 1945. Det står inte bara om Hitlers och nazisternas alla illdåd utan också om Stalin och hans förakt för människoliv som en "förklaring" till alla miljoner han utrotade av sitt eget folk. I boken finns en detaljerad beskrivning av alla agenter, spioner etc. Sist en epilög om de sista dagarna i Berlin april 1945 som är en skakande läsning.

Mycket intressant läsning av historia på 324 sidor.

Katarina

Roger Moorhouse: Uppdrag döda Hitler. Fischer & Co

Redaktionens målsättning är att tidskriftens spalter ska hållas öppna för läsarna. Alla kan inte hålla med om allt, men förvisso ska inte Contras begränsade spaltutrymme användas för sådant som lika bra kan tryckas i de politiskt korrekta stora drakarna.

Redaktionen

CONTRA

4 | 1984...

Contra refererade ett möte som tidskriften arrangerat där författaren och journalisten Andres Küng talade över rubriken "Kan vi lita på TV?". Han pekade på TV-mediets begränsning genom att det bara kan förmedla bilder där TV bjuds in att vara med. Det fanns ofördelaktiga bilder från Sydvietnam, där TV fick vara med överallt, men inga från Nordvietnam, där TV strikt kontrollerades av regimen. I Chile hade Pinochet-regimen släppt in TV i fånglägren, men Castro gjorde inte

detsamma på Kuba. Han pekade också på problemet att nyhetsurvalet delvis gjordes från vad som var bildmässigt gångbart – inte bara att det skulle finnas bilder, det skulle också finnas engagerande och spännande bilder. TVs arbetsvillkor skapade obalans, enligt Küng, som själv i många år arbetade på Sveriges Television.

Contra rapporterade vidare Alexander Solzjenitsyns framträdande på en presskonferens i London: "Det finns inget alternativ röd eller död, ty att vara röd är

även att vara död", sa Nobelpristagaren bland annat.

En artikel behandlade ekologi och vissa så kallade naturvänners intresse att bevara naturen som den är. Naturen förändras alltid naturligt och vi ska inte räkna med att allt ska se ut imorgon som det gör idag. Det vore onaturligt. Stabiliteten vi ser omkring oss är något vi kan se i ett människolivs perspektiv, men inte över hundratals år. Då är förändringen naturlig – och nödvändig.

...för tjugofem år sedan